

KARKSI-NUIA LASTEAIA ÕPPEKAVA

SISUKORD

1. LASTEAIA ÜLDANDMED	4
2. KARKSI-NUIA LASTEAIA AJALUGU	5
3. LASTEAIA ERIPÄRA JA VÄÄRTUSED	6
3.1 Alushariduse alusväärtused	7
3.2 Karksi-Nuia lasteaia põhiväärtused	7
4. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED	8
5. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE KORRALDUS	9
5.1 Õppeaasta kavandamine	9
5.2 Päeva- ja nädalarütm	9
5.3 Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamise põhimõtted ja meetodid	10
5.3.1 Projektõpe ja dokumenteerimine	10
5.3.2 Mäng	11
5.4 Individuaalne lähenemine ja lapse toetamine	11
5.5 Tegevuskavade koostamine	11
5.6 Õppe- ja kasvatustegevuse analüüsimine	12
6. ÕPI- JA KASVUKESKKONNA KUJUNDAMISE PÕHIMÕTTED JA ÕPIKÄSITUS ..	13
6.1 Õpi- ja kasvukeskkonna üldpõhimõtted	13
6.2 Füüsiline õpi- ja kasvukeskkond	13
6.3 Sotsiaalne ja vaimne õpi- ja kasvukeskkond	13
6.4 Digitaalne õpi- ja kasvukeskkond	14
6.5 Õpikäsitus	14
7. LAPSE ARENGU HINDAMISE JA TOETAMISE PÕHIMÕTTED NING KORRALDUS	15
7.1 Haridusliku erivajadusega lapse toetamine	16
8. LAPSEVANEMATEGA TEHTAVA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS ...	18
9. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	19
10. ÜLDOSKUSED	20
Mänguoskused	20
Sotsiaalsed oskused	21
Eneseregulatsiooni oskused	23
Tunnetus- ja õpioskused	24
11. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, PÕHIMÕTTED JA EELDATAVAD OSKUSED	27

Valdkond Mina ja keskkond	27
Valdkond Keel ja kõne	32
Valdkond Matemaatika	37
Valdkond Muusika	40
Valdkond Liikumine	43
Valdkond Kunst.....	45
11.1 Valdkondade eeluskused lastehoiurühmas	48
LISAD.....	51
Lisa 1. Arenguestluse kokkuvõte lapsevanemaga.....	51
Lisa 2. Individuaalne arenduskava	52
Lisa 3. Individuaalse arengu jälgimise kaart.....	53
Lisa 4. Käitumise tugikava.....	54
Lisa 5. Koolivalmiduskaart	55
Lisa 6. Tugisüsteemi teekonnakaart	59

1. LASTEAIA ÜLDANDMED

1. Karksi-Nuia Lasteaed (edaspidi lasteaed) on koolieast noorematele lastele alushariduse omandamist ja hoidu võimaldav lasteasutus.
2. Pidaja: Mulgi Vallavalitsuse hallatav munitsipaallasteaed
3. Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse keel on eesti keel.
4. Lasteaias tegutseb seitse rühma: lastehoiurühmad 1,5-3-aastastele lastele ja lasteaiarühmad 3-7 aastastele lastele.
5. Karksi-Nuia Lasteaia õppe- ja kasvatustegevus lähtub käesolevast õppekavast, mis on koostatud kooskõlas alushariduse riikliku õppekavaga ning arvestab lasteaia eripära, väärtusi ja tegevuspõhimõtteid.

MISSIOON

**LASTEAEDE ON ALUSHARIDUST PAKKUV JA PERESID TOETAV
LASTEASUTUS.**

VISIOON

**KOOSTÖÖS PEREDEGA MÄRKAME JA TOETAME LASTE ARENGUT
NING VALMISOLEKUT ÜHISKONNAS HAKKAMA SAAMISEKS.**

2. KARKSI-NUIA LASTEAIA AJALUGU

Karksi-Nuia Lasteaia tegevuse algus ulatub Eesti Vabariigi 1930. aastatesse. Tollases Nuias tegutses Vene kirikumõisas suviti mängurühm, kus käisid koos eelkooliealised lapsed ja nooremad koolilapsed.

1.juunil 1945 alustas lasteaed tegevust Vene Õigeusu kiriku vastas asuvas koolimajas. Hiljem tegutseti nn Aadu koolimajas Tartu tänaval ning seejärel preestri majas. 1947. aasta sügisel koliti tagasi Tartu tänavale.

Nuia alev arenes ja kasvas, mistõttu tekkis vajadus lasteaia laiendamiseks. Lasteaia juurdeehitis valmis 1962. aastal. 1969. aastal käis lastepäevakodus juba 100 last. Peagi jäid ruumid kitsaks ning sõimerühmad viidi üle vastvalminud elumajja aadressil Pärnu tn 7a.

1980. aastate teisel poolel oli lasteaias kõrgaeg – asutuses käis kuni 140 last. Kuni 1991. aastani tegutses lasteaias kuus rühma. 11. juulil 1991 kinnitati Karksi-Nuia alevi staatus ning 1992. aastal reorganiseeriti lasteaed neljarühmaliseks. 1999. aastal moodustati ühinemise tulemusena Karksi vald, mille koosseisu kuulus vallasisese linnana ka Karksi-Nuia. Seejärel läks lasteaed Karksi Vallavalitsuse haldusalasse. Samal ajal tunnistas Viljandimaa Tervisekaitsetalitus Tartu tänaval tegutsenud lasteaiahoone kasutuskõlblikuks üksnes tingimuslikult.

Alates 1. augustist 2004 on Karksi valla koolieelsed lasteasutused tegutsenud ühise juhtimise all. Karksi-Nuia Lasteaiaiga liideti Karksi rühmad ning Lilli päevahoiurühm, mille tegevus lõppes 2006. aasta suvel.

2005. aasta sügisel alustati Karksi-Nuia uue kuuerühmalise, 114-kohalise lasteaiahoone ehitamist. Uue lasteaia pidulik avamine toimus 2. septembril 2006.

1. septembril 2020 avati seoses laste arvu suurenemisega koolieelikute rühm August Kitzbergi nimelise Gümnaasiumi ruumides.

Karksi-Nuia Lasteaied on kaasaegne õppeasutus, kus väärtustatakse lapse terviklikku arengut, mängulist õppimist, koostööd peredega ning piirkonna kultuuripärandit.

3. LASTEAIA ERIPÄRA JA VÄÄRTUSED

Karksi-Nuia Lasteaed on kogukonda väärtustav lasteaed, kus põimuvad Mulgimaa keele- ja kultuuripärand, looduslähedane õppimine, tervist toetav eluviis ning mängu- ja projektõppel põhinev õpikäsitus. Need eripärad kujundavad meie lasteaia igapäevast õppe- ja kasvatustegevust ning toetavad lapse terviklikku arengut

Karksi-Nuia lasteaia eripära tuleneb **Mulgimaa kultuuripärandist ja traditsioonide hoidmisest**. Olulisel kohal on Mulgimaa rahvakultuuri, mulgi keele ja traditsioonide tutvustamine. Lasteaed teeb koostööd Mulgi Kultuuri Instituudiga, osaledes nende poolt korraldatavates projektides ja ettevõtmistes. Traditsiooniks on kujunenud Mulgi nädala tähistamine ning osalemine Mulgi peol ja Mulgimaa laste pärimuspäeval. Nende tegevuste kaudu kujundatakse lastes positiivset piirkondlikku identiteeti, austust oma kultuuri vastu ning huvi pärimuse hoidmise vastu.

Meie lasteaed väärtustab **looduslähedast õpikeskkonda**. Lasteaia lähiümbruses paiknev mitmekesine ja kaunis loodus pakub võimalusi õuesõppeks, avastusõppeks ning igapäevaste õppe- ja kasvatustegevuste rikastamiseks. Lapsed õpivad loodust märkama, hoidma ja väärtustama erinevate õppekäikude, matkamiste ning praktiliste tegevuste kaudu.

Meie lasteaed on **Tervist Edendav Lasteaed**, mille eesmärk on toetada laste ja töötajate füüsilist, vaimset ning sotsiaalset heaolu ning kujundada tervist toetavat keskkonda. Terviseedendus on lõimitud igapäevasesse õppe- ja kasvatustegevusse, toetades laste liikumisharjumuste, tervisliku toitumise, vaimse heaolu ja terviseteadliku eluviisi kujunemist. Lasteaias tegutseb terviseedenduse töörühm, kes kavandab ja koordineerib lasteaiapere tervist ja heaolu toetavaid tegevusi ning toitlustuse töörühm, kes toetab laste tervislike toitumisharjumuste ja positiivse toidukultuuri kujunemist.

Lasteaed liitus 2022. aastal haridusprogrammiga „**Ettevõtlik Kool**“. Õpetajate ülesandeks on kaasata lapsed kõigisse arenguetaappidesse ja -protsessidesse nii, et initsiatiiv ja õppimisrõõm lähtuksid lastest endast. Ettevõtliku Kooli põhimõtteid rakendades toetatakse laste algatusvõimet, vastutustunnet, koostööoskust ja probleemilahendusoskust. Lapsi kaasatakse tegevuste kavandamisse, eesmärkide seadmisel ja oma tegevuse analüüsimisel.

Osaleme Keskkonna Investeeringute Keskuse (KIK) keskkonnateadlikkuse programmides, mis võimaldab koolieelikutel osaleda aktiivõppeprogrammides. Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni ameti (PRIA) toetusprogrammi kaudu arendame laste teadlikkust põllumajandus- ja toidusektorist.

Meie lasteaial on toetav **koostöö kogukonnaga**, mis rikastab meie õppe- ja kasvatustegevust ning toetab laste mitmekülgset arengut. Olulisteks koostööpartneriteks on läheduses asuvad August Kitzbergi nim. Gümnaasium, kus asub ka meie eelkooli rühm, samuti muusikakool, noortekeskus, kultuurikeskus ja raamatukogu. Koostöö toimib ka erinevate linna asutustega, kes on valmis lapsed vastu võtma õppekäikudele, pakkudes mitmekesiseid õppimisvõimalusi ja praktilisi kogemusi. Kogukond on oluline õpikeskkond, kus lapsed saavad õppida vahetute kogemuste kaudu.

3.1 Alushariduse alusväärtused

1. Õppe- ja kasvatustegevus põhineb lapsepõlve väärtustamisel ning lastehoiu ja lasteaia peamine ülesanne on kaitsta ja edendada lapse õigust täisväärtuslikule ning turvalisele lapsepõlvele. Lastehoius ja lasteaias toetatakse võrdsel määral lapse vaimset, füüsilist, kõlblist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Lastehoid ja lasteaed loovad tingimused lapse erisuguste võimete tasakaalustatud arenguks, eneseteostuseks ning teaduspõhise maailmapildi kujunemiseks.
2. Lastehoid ja lasteaed kujundavad koostöös koduga väärtushoiakuid, mis on isikliku õnneliku elu ja ühiskonna eduka koostoimimise aluseks.
3. Riiklikus õppekavas peetakse oluliseks väärtusi, mis tulenevad Eesti Vabariigi põhiseaduses, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis, lapse õiguste konventsioonis ning Euroopa Liidu alusdokumentides nimetatud eetilistest põhimõtetest. Alusväärtustena tähtsustatakse üldinimlikke väärtusi (ausus, hoolivus, õiglus, lugupidamine enda ja teiste vastu) ning ühiskondlikke väärtusi (vabadus, demokraatia, austus emakeele ja kultuuri vastu, kodumaa-armastus, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, terviseteadlikkus, keskkonna jätkusuutlikkus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus).

3.2 Karksi-Nuia lasteaia põhiväärtused

Austus - suhtuda jaatavalt ja hoolivalt kõigisse inimestesse. Olla kõigi hea kaaslane. Tunnistada ümbritseva maailma ning inimeste erinevusi ja kombeid.

Hoolivus - märkame, mõistame ja toetame üksteist ning julgeme välja astuda ebaõigluse eest.

Usaldus - loome usaldusliku õhkkonna ja tegutseme professionaalselt ning pühendunult.

Koostöö - tegutseme ühise eesmärgi nimel kõikide osapooltega.

Austame, hoolime, usaldame ja teeme koostööd, siis tunneme end turvaliselt.

4. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED

Eesmärgid:

1. Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on tagada lapse igakülgne ja järjepidev areng koostöös koduga.

2. Üldeesmärgist lähtuvalt toetatakse lapse üldoskuste ja valdkondlike oskuste kujunemist ning arengut, et luua kuni kolmeaastase lapse puhul eeldused hakkamasaamiseks lasteaia ning kolme- kuni seitsmeaastase lapse puhul eeldused põhihariduse omandamiseks ja edasijõudmiseks igapäevaelus.

Põhimõtted:

1. Õppe- ja kasvatustegevuse organiseerimisel:

- 1) selgitatakse välja lapse arengutase, millest lähtutakse tegevuste eesmärkide seadmisel ning tegevuste planeerimisel;
- 2) tagatakse igale lapsele eduelamus;
- 3) toetatakse lapse loovust, huvi ja omaalgatust;
- 4) luuakse turvaline, hooliv, kiusamisvaba ja koostöine õhkkond;
- 5) väärtustatakse demokraatlikke suhteid ning lugupidamist enda ja teiste suhtes;
- 6) lõimitakse erinevaid valdkondi ja tegevusi, võimaldades vabamängu, katsetamist, liikumist, muusikat ja teisi aktiivset õppimist ning loovust toetavaid meetodeid nii individuaalsetes tegevustes kui ka gruppis;
- 7) väärtustatakse eesti kultuuritraditsioone, Mulgimaa keele- ja kultuuripärandit ning arvestatakse teiste kultuuride eripäraga;
- 8) toetatakse mitmekeelsest perest pärit lapse keelelist arengut mitme keele kasutajana ning märgatakse ja toetatakse last erinevates keelekasutusolukordades;
- 9) kasutatakse digitehnoloogia võimalusi õppe- ja kasvatustegevuse rikastamiseks.
- 10) lähtutakse lapse huvidest, vajadustest, tugevustest ja arengutempost ning toetatakse lapse aktiivset osalemist õppimise kavandamisel;
- 11) õppe- ja kasvatustegevus toimub koostöös lapsevanemate ning vajaduse korral tugispetsialistide ja teiste koostööpartneritega;
- 12) väärtustatakse mängu kui lapse peamist õppimise viisi ning kasutatakse projektõpet ja teisi aktiivõppe meetodeid.

2. Lapse arengut toetab kogu lasteaia meeskond, kes tegutseb koostöös lapsevanemate ja teiste koostööpartneritega, lähtudes lapse heaolust, individuaalsetest vajadustest ja arengupotentsiaalidest.

5. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE KORRALDUS

Õppeaasta algab 1. septembril ja kestab järgmise aasta 31. augustini. Karksi-Nuia Lasteaias kasutatakse õppe- ja kasvatustegevuse planeerimiseks, dokumenteerimiseks ning lapse arengu jälgimiseks elektroonilist infosüsteemi ELIIS. Õppe- ja kasvatustegevus lähtub lasteaia õppekavast ning toimub eesmärgistatult, järjepidevalt ja paindlikult, arvestades iga lapse vanust, arengutaset, huve ja individuaalseid vajadusi.

5.1 Õppeaasta kavandamine

Õppeaasta alguses kavandavad õpetajad rühma õppe- ja kasvatustegevuse õppeaasta eesmärgid. Septembri esimestel nädalatel on esikohal lapse kohanemise toetamine, turvatunde loomine ning omavaheliste suhete kujunemine. Sel perioodil kavandatakse õppe- ja kasvatustegevusi paindlikult, lähtudes lapse kohanemisest ja individuaalsetest vajadustest.

Lastehoiurühmas pööratakse õppeaasta alguses erilist tähelepanu lapse kohanemisele. Kohanemisperioodi kestus on individuaalne ning sõltub lapse valmisolekust ja vajadustest. Sel ajal tehakse tihedat koostööd lapsevanematega, et kujundada lapsele turvaline ja usalduslik keskkond. Õppe- ja kasvatustegevusi kavandatakse paindlikult, arvestades lapse päevast rütmi, mängu- ja puhkeaja ning vajadust läheduse ja turvatunde järele. Esikohal on turvalise kiindumussuhte kujunemine täiskasvanuga, rutiinide omandamine ning järkjärguline kohanemine rühma igapäevaeluga.

Õpetajad planeerivad ja eesmärgistavad õppe- ja kasvatustegevusi nädala või pikema perioodi kaupa ning dokumenteerivad need ELIIS-is. Planeerimisel lähtutakse lasteaia õppekavast, arengusuundadest, rühma eripärast ning eelmise õppeaasta analüüsist, üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade eesmärkidest. Õpetajad kavandavad õppe- ja kasvatustegevust paindlikult, kaasates lapsed teemade valikusse ning tegevuste planeerimisse ja seda muudetakse vajaduse korral. Planeerimisel peetakse oluliseks mängu, lapse omaalgatust, aktiivset osalemist ning erinevate õppevaldkondade lõimimist.

Muusika- ja liikumisõpetaja planeerib, viib läbi ning analüüsib oma valdkonna õppe- ja kasvatustegevusi koostöös rühmaõpetajatega. Liikumistegevuste läbiviimisel kasutatakse mitmekesise õpikeskkonnana nii sise- kui ka väliskeskkonda. Muusika- ja liikumistegevuste ajakava koostatakse iga õppeaasta alguses koostöös rühmadega.

Suveperioodil toetatakse õppeaasta jooksul omandatud teadmiste ja oskuste kinnistamist ning lähtutakse laste huvidest ja päevakohastest teemadest. Võimalikult palju tegevusi toimub õues ning rõhk on liikumisel, mängul, looduse avastamisel ja tervislike eluviiside kujundamisel.

5.2 Päeva- ja nädalarütm

Lasteaia päev on korraldatud päevakava alusel, mis loob lapsele turvatunde ning toetab harjumuste, iseseisvuse ja enesekindluse kujunemist. Päeva jooksul vahelduvad vabamäng, juhendatud õppe- ja kasvatustegevused, õues viibimine, liikumine, puhkeaeg ning igapäevatoimingud. Õppimine toimub kogu päeva vältel – nii mängus, igapäevastes tegevustes, laste omavahelises suhtluses kui ka õpetaja kavandatud õpisisituatsioonides. Päevakava on paindlik ning seda kohandatakse vastavalt laste vajadustele, ilmastikuoludele ja õppimise käigus tekkivatele võimalustele. Nädalasse planeeritakse liikumis- ja muusikategevused, õppekäigud, tähtpäevade tähistamine ning muud ühised ettevõtmised.

Puhkeaeg on lapse päevakava loomulik osa ning selle eesmärk on toetada lapse tervist, heaolu ja arengut. Puhkeaja korraldamisel arvestatakse lapse vanust, individuaalset une- ja puhkamisvajadust, päevast koormust ning lapse enesetunnet. Unevajadusega lastele võimaldatakse magamist ning lastel, kes magada ei soovi või ei vaja und, võimaldatakse rahulikku puhkust ja vaikset tegevust.

5.3 Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamise põhimõtted ja meetodid

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel lõimitakse erinevaid valdkondi ja tegevusi, pakkudes lapsele võimalusi vabamänguks, katsetamiseks, liikumiseks, musitseerimiseks ning loovust ja aktiivset õppimist toetavate tegevuste kogemiseks, nii individuaalselt kui ka koos teistega. Õppimine toimub last ümbritsevates õpikeskkondades – rühmaruumides, üldruumides, õuealal, looduses ning kogukonnas.

Lasteaias kasutatakse mitmekesiseid õppemeetodeid, sealhulgas nt:

- lõimitud õpet;
- diferentseeritud õpet;
- avastusõpet;
- projektõpet;
- õuesõpet;
- kogemusel põhinevat õpet;
- väikese grupi tegevusi;
- individuaalset juhendamist;
- õppekäike ja kogukonnas õppimist.

5.3.1 Projektõpe ja dokumenteerimine

Karksi-Nuia Lasteaias on olulisel kohal projektõpe, mis lähtub laste huvidest, küsimustest ja ideedest. Projektide käigus uurivad, avastavad, katsetavad ja arutlevad lapsed koos õpetajatega ning otsivad vastuseid neid huvitavatele küsimustele. Õpetaja toetab õppimisprotsessi, luues inspireeriva õpikeskkonna, esitades suunavaid küsimusi ning aidates lastel seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega. Projekti käigus kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, kaasatakse lapsi, lapsevanemaid ja kogukonda ning dokumenteeritakse õppimisprotsessi. Projekt kestab seni, kuni teema pakub lastele huvi ning toetab püstitatud õpieesmärkide saavutamist.

Projektõppe dokumenteerimise eesmärk on muuta nähtavaks laste õppimise protsess ja toetada õppe- ja kasvatustegevuse kavandamist, rakendamist, hindamist ja arendamist. Dokumenteerimise käigus tehakse nähtavaks õppe- ja kasvatustegevuse seos õppekavaga, eesmärgid, tegevused, teemakäsitus ning eesmärkide saavutamine. Projektiplaanis kajastatakse projekti teema ja selle kujunemise lähtekoht, laste huvid ja küsimused, eesmärgid, kavandatud tegevused, õppevaldkondade lõiming ning projekti kulg ja tulemused. Projekti käigus täiendatakse ja muudetakse kavandatut vastavalt laste huvidele, küsimustele ja õppimise käigule.

Projektõppe dokumenteerimiseks kasutatakse erinevaid eesmärgipäraseid viise, näiteks projektiplaan ELIISis, laste küsimuste ja ideede jäädvustamist, laste tööde ja ütluste kogumist, fotosid, õpetaja tähelepanekuid ning projektiseina või muud visuaalset dokumentatsiooni.

Projekti lõpus analüüsib rühma meeskond projekti kulgu, laste osalemist ja õppimist ning eesmärkide saavutamist. Kokkuvõtte ja analüüs kajastuvad projektiplaanis ning neid arvestatakse edasise õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel. Dokumenteerimisel järgitakse isikuandmete kaitse ja laste privaatsuse põhimõtteid.

5.3.2 Mäng

Mäng on koolieelses eas lapse peamine õppimise viis ning oluline osa õppe- ja kasvatustegevusest. Mängides omandab laps teadmisi ja oskusi, õpib suhtlema, lahendama probleeme, väljendama oma mõtteid ja tundeid ning arendab loovust, kujutlusvõimet ja iseseisvust. Õpetajad väärtustavad nii lapse omaalgatuslikku vabamängu kui ka eesmärgistatud mängulisi tegevusi. Mänguks luuakse mitmekülgne ja arendav keskkond, kus rühmades on kujundatud erinevad tegevuskeskused ja mängualad. Lastele pakutakse võimalusi erinevateks mänguliikudeks ning kasutatakse mitmekesiseid mängu- ja õppevahendeid ning looduslikke materjale. Ümbritsev keskkond võimaldab lapsel iseseisvalt ja loovaalt tegutseda, teha valikuid ja katsetada.

5.4 Individaalne lähenemine ja lapse toetamine

Õppe- ja kasvatustegevuses lähtutakse kaasava hariduse põhimõtetest, kus arvestatakse iga lapse individuaalsete vajadustega, tugevustega ja arengu eripäradega, mis on aluseks õpikeskkonna, päevakava ja metoodika kujundamisel. Õpetajad kavandavad paindlikult õppe- ja kasvatustegevust ning kujundavad lapse arengut toetava õpikeskkonna. Vajadusel rakendatakse koostöös lapsevanemate, tugispetsialistide ja teiste koostöövõrgustiku liikmetega sobivaid tugimeetmeid. Lapse arengut jälgitakse järjepidevalt ning toetustegevusi kavandatakse vastavalt tema arengule ja vajadustele. Lapse, kelle kodune keel ei ole eesti keel, eesti keele omandamist toetatakse vajadusel eraldi eesti keele arengu toetamiseks mõeldud tegevuste kaudu. Eesti keele oskuse toetamisel ja õppe eeldatavate tulemuste kavandamisel arvestatakse lapse arengutaset ning vanust.

5.5 Tegevuskavade koostamine

Iga rühm koostab õppeaastaks rühma tegevuskava, mis sisaldab:

- Rühma iseloomustus
- Päevakava
- Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted ja korraldus
- Üldoskuste ja valdkondade eesmärgid, põhimõtted ja eeldatavad tulemused
- Õpi- ja kasvukeskkonna kujundamise põhimõtted ja õpikäsitus
- Lapse arengu hindamise ja toetamise põhimõtted ning korraldus
- Lapsevanematega tehtava koostöö põhimõtted ja korraldus
- Õppeaasta sündmused

Muusika- ja liikumisõpetaja koostab oma valdkonna tegevuskava, mis sisaldab:

- Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted ja korraldus
- Valdkond *Muusika/Liikumine* eeldatavad õpitulemused vanuserühmade kaupa
- Lapse arengu toetamise ja hindamise põhimõtted
- Lapsevanematega tehtava koostöö põhimõtted ja korraldus
- Õppeaasta sündmused

5.6 Õppe- ja kasvatustegevuse analüüsimine

Õppe- ja kasvatustegevuse analüüsimine on järjepidev protsess, mille eesmärk on hinnata õppe- ja kasvatustöö tulemuslikkust, toetada lapse arengut ning kavandada edasisi arengusuundi. Õpetajad analüüsivad regulaarselt rühma tegevusi, laste arengut ja seatud eesmärkide saavutamist ning koostavad kaks korda aastas (jaanuaris ja mais) kokkuvõtte, milles hinnatakse õppe- ja kasvatusprotsessi tulemuslikkust, koostööd laste ja peredega ning kavandatakse järgmise õppeaasta arendustegevused. Õpetajad reflekteerivad oma tööd, jagavad kogemusi kolleegidega ning lähtuvad eneseanalüüsist oma professionaalse arengu kavandamisel. Juhtkond toetab ja koordineerib analüüsiprotsessi, aitab õpetajatel seada arengueesmärgi ning seob rühmade tähelepanekud lasteaia ühiste arengusuundadega. Juhtkond analüüsib õppe- ja kasvatustegevuse korraldust ning tulemuslikkust tervikuna, lähtudes õpetajate kokkuvõtetest, laste arengu hindamisest, tagasisidest ning lasteaia eesmärkidest. Analüüsi tulemusi kasutatakse õppe- ja kasvukeskkonna arendamisel, õpetajate toetamisel ja edasiste tegevuste kavandamisel.

6. ÕPI- JA KASVUKESKKONNA KUJUNDAMISE PÕHIMÕTTED JA ÕPIKÄSITUS

6.1 Õpi- ja kasvukeskkonna üldpõhimõtted

Karksi-Nuia Lasteaia õpi- ja kasvukeskkond toetab iga lapse terviklikku arengut, heaolu ja õppimist. Õpi- ja kasvukeskkond on turvaline, tervist toetav, mänguline ja mitmekesine ning arvestab lapse huvide, võimete ja arengutasemega. Keskkond hõlmab füüsilist, sotsiaalset, vaimset ja digitaalset õpikeskkonda, mis moodustavad ühtse terviku ning toetavad lapse õppimist ja arengut.

6.2 Füüsiline õpi- ja kasvukeskkond

Füüsiline õpi- ja kasvukeskkond on turvaline, paindlik ja lapse arengut toetav. Õppe- ja mänguvahendid on mitmekesised, eakohased ning lastele kättesaadavad. Õpikeskkonda kujundatakse vastavalt laste vanusele, huvidele ja vajadustele, toetades iseseisvat tegutsemist, koostööd ja loovust.

Füüsilise õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel:

- tagatakse laste turvalisus;
- kasutatakse mitmekesiseid ja kättesaadavaid õppe- ja mänguvahendeid;
- kujundatakse paindlik rühmaruum, mis võimaldab tegutseda nii alarühmades kui ka omaette;
- luuakse võimalused aktiivseks liikumiseks, mänguks ning õues õppimiseks;
- tehakse õppimisprotsess nähtavaks laste tööde, projektide ja ühistegevuste kaudu;
- kasutatakse õppimisel looduslikke materjale ning ümbritsevat keskkonda.
- lapse silmade kõrgusel visuaalne päevakava.
- välditakse rühmaruumi ülekoormamist (mänguasjad, mööbel, õppematerjal jne).

6.3 Sotsiaalne ja vaimne õpi- ja kasvukeskkond

Lasteaias väärtustatakse hoolivaid ja usalduslikke suhteid, koostööd ning vastastikust lugupidamist. Iga laps tunneb end märgatuna, hoituna ja väärtustatuna. Lapsi julgustatakse väljendama oma mõtteid, tegema valikuid, avaldama arvamust ning osalema õppimise kavandamisel.

Turvalise ja positiivse õhkkonna kujundamisel:

- luuakse usalduslik, sõbralik ja vägivallavaba keskkond;
- toetatakse laste iseseisvust, koostööoskust ja vastutustunnet;
- toetatakse laste sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arengut, sealhulgas tunnete märkamist ja väljendamist, eneseregulatsiooni, teistega arvestamist, suhtlemist ja konfliktide rahumeelset lahendamist;
- väärtustatakse erinevusi ning tagatakse kõigile lastele võrdsed võimalused;
- kohandatakse tegevusi ja õppematerjale vastavalt laste vajadustele;
- tehakse koostööd lapsevanemate, tugispetsialistide ja teiste partneritega;
- kasutatakse väärtuskasvatuse ning programmi „Kiusamisest vabaks“ põhimõtteid.

6.4 Digitaalne õpi- ja kasvukeskkond

Digivahendeid kasutatakse eesmärgipäraselt, mänguliselt ja eakohaselt, et toetada laste õppimist, loovust, probleemilahendusoskust ning digipädevuse kujunemist. Digitegevused on tasakaalus mängu, liikumise, õues õppimise ja vahetu suhtlemisega.

Lasteaias kasutatakse erinevaid digivahendeid ja -lahendusi, mis toetavad laste aktiivset osalemist ja avastamist. Õppetegevustes kasutatakse näiteks tahvelarvuteid, arvuteid, robotikavahendeid ning muid interaktiivseid õppematerjale. Digivahendeid rakendatakse uurimiseks, loomiseks, programmeerimise algoskuste kujundamiseks, info kogumiseks, õppeprotsessi dokumenteerimiseks ning laste eneseväljenduse toetamiseks.

Digitegevused lõimitakse erinevate õppe- ja kasvatustegevuse valdkondadega ning lähtuvad laste vanusest, huvidest ja arengutasemest. Õpetaja suunab lapsi kasutama digivahendeid loovalt, turvaliselt ja vastutustundlikult.

6.5 Õpikäsitus

Karksi-Nuia Lasteaias lähtutakse lapsest ning tema loomulikust õppimisviisist. Laps õpib mängides, uurides, avastades, katsetades, liikudes, suheldes ja vahetuid kogemusi omandades. Õppimine toimub lapse jaoks erinevates olukordades ning seostub tema huvide, varasemate teadmiste ja igapäevaeluga.

Õppe- ja kasvatustegevus on lõimitud ning toetab teadmiste, oskuste ja üldpädevuste kujunemist terviklikult. Õpetajad arvestavad laste individuaalseid vajadusi, arengutempot ja võimeid ning loovad võimalusi valikute tegemiseks, eneseväljenduseks ja eduelamuste kogemiseks.

Projektõpe on üheks oluliseks õppimise ja õpetamise viisiks. Projektõpe lähtub laste huvidest, küsimustest ja ideedest ning võimaldab käsitleda teemasid terviklikult ja lõimitult. Projektid toetavad laste uudishimu, loovust, ettevõtlikkust, probleemilahendusoskust, koostööoskust ning kriitilist mõtlemist. Projektide teemad kujunevad koostöös lastega ning lähtuvad nende tähelepanekutest, küsimustest, kogemustest ja lähiümbrusest. Projekti käigus uuritakse, katsetatakse, kogutakse teadmisi erinevatest allikatest, tehakse koostööd ning reflekteeritakse õpitut. Projekti kestus ja sisu sõltuvad laste huvist ning õppimisprotsessi arengust. Projekti lõpus jagatakse õpitut ja kogemusi erinevate väljundite kaudu, näiteks näituse, etenduse, esitluse, ühise sündmuse või muu lapse loodud tööna.

Õpetaja on lapse arengu toetaja, õppimise suunaja ja inspireeriva õpikeskkonna looja. Ta märkab lapse tugevusi ja arenguvajadusi, innustab uurima, mõtlema ja lahendusi leidma ning toetab lapse iseseisvust, eneseväljendust ja õpirõõmu. Õpetaja kavandab õppe- ja kasvatustegevust paindlikult, lähtudes laste huvidest, arengust ja vajadustest, ning teeb koostööd laste, lapsevanemate, kolleegide, tugispetsialistide ja teiste koostööpartneritega.

Laps on aktiivne õppija, uurija ja õppeprotsessis osaleja. Tal on võimalus algetada tegevusi, teha valikuid, avaldada arvamust ning osaleda õppimise kavandamises ja hindamises. Laps õpib koostöös eakaaslaste ja täiskasvanutega, jagades oma teadmisi, kogemusi ja ideid. Turvalises ja toetavas õpikeskkonnas kujunevad lapsel iseseisvus, enesekindlus, vastutustunne, koostööoskus ning positiivne hoiak õppimise ja uute teadmiste omandamise suhtes.

7. LAPSE ARENGU HINDAMISE JA TOETAMISE PÕHIMÕTTED NING KORRALDUS

Lapse arengu hindamisel ja toetamisel lähtutakse alushariduse riiklikus õppekavas sätestatud põhimõtetest. Lapse arengu hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, lapsele vajaliku toe väljaselgitamiseks, arengu ja positiivse enesehinnangu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks. Lapse arengu hindamisel ja toetamisel lähtutakse kaasava hariduse põhimõtetest ning arvestatakse iga lapse individuaalseid vajadusi, võimeid, huve ja arengutempot.

Lapse arengut ja toimetulekut lasteaias jälgitakse, hinnatakse ning toetatakse järjepidevalt. Õppe- ja kasvatustegevust kavandatakse ja kohandatakse vastavalt lapse individuaalsetele vajadustele, võimetele ja arengutasemele. Lapse arengu jälgimise käigus tehtud tähelepanekud ja hindamise tulemused dokumenteeritakse infosüsteemis ELIIS. Dokumenteerimine võimaldab märgata iga lapse arengulisi tugevusi, eripära ja väljakutseid ning annab aluse diferentseeritud õppetegevuste kavandamiseks – individuaalselt, alagruppides vm. Arengu dokumenteerimine on ühine protsess, milles osalevad õpetaja, laps ja lapsevanem. Laps on aktiivne osaline – ta saab oma tegevusi, mõtteid ja õpikogemusi jagada, oma tööde üle arutleda ning märgata oma arengut ja edusamme.

Õpetajad kasutavad lapse arengu hindamiseks erinevaid meetodeid, sealhulgas vaatlemist, vestlusi lapsega, lapse tegevuste ja tööde analüüsimist ning mängulisi hindamisviise. Arengu jälgimisel kogutud teave aitab märgata lapse tugevusi, arenguvajadusi ja huvisid ning kavandada lapse individuaalseid vajadusi arvestavaid õppe- ja kasvatustegevusi. Samuti toetab see lapse eneseteadlikkuse kujunemist, aidates tal märgata ja mõista oma arengut ning edasiminekut. Lastehoiurühmas keskendutakse eelkõige lapse kohanemise, heaolu, turvatunde, suhtlemisuskuste, mänguuskuste ning eneseteenindususkuste järjepidevale jälgimisele ja toetamisele. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades lapse pingutusi, saavutusi ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi. Lapsele koostatakse vähemalt üks kord õppeaastas lapse arengust kirjalik kokkuvõtte.

Igal lapsel on arengumapp, kuhu kogutakse valik lapse arengut iseloomustavatest töödest ja materjalidest. Lapse arengu toetamine toimub koostöös lapsevanemaga. Lapsevanemat teavitatakse regulaarselt lapse arengust igapäevaste vestluste kaudu ning vajaduse korral viiakse läbi arenguvestlus, mille käigus: jagatakse tähelepanekuid lapse arengust, sealhulgas arengust üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuste valdkondades; vanem esitab seisukohti ja ootusi lapse arengu suhtes; lepitakse kokku mõlema osapoolle edasised tegevused lapse arengu toetamiseks. Arenguvestluse käigus kokku lepitud eesmärgid ja tegevused dokumenteeritakse arenguvestluse kokkuvõttes (Lisa 1). Kui lapse areng on eakohane ning lapsevanem ja õpetaja peavad piisavaks kirjalikku arengu kokkuvõtet, ei ole arenguvestluse läbiviimine kohustuslik.

Igale lapsele avatakse individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK - Lisa 3), kuhu dokumenteeritakse lapse arengut puudutavad tähelepanekud, hindamiste kokkuvõtted, eesmärgid ja lapse arengut toetavad tegevused. Lapse arengut hinnatakse vähemalt kaks korda õppeaastas ning hindamise tulemused kajastatakse IAJK-l. Kui lapse arengus ilmneb täiendava toe vajadus, kavandatakse lapse arengut toetavad meetmed koostöös lapsevanema, tugispetsialistide ning teiste lapse arengut toetavate koostööpartneritega. Vajaduse korral koostatakse infosüsteemis ELIIS lapse arengut toetavad dokumendid - individuaalne arenduskava (IAK – Lisa 2) või käitumise tugikava (KTK – Lisa 4). Lapsele, kellel on kohanemiskraskusi või tekib mahajäämus eeldatavate arengutulemuste saavutamisel, pakub

lasteaed üldist tuge, mis kujutab endast õpetaja pakutavat individuaalset lisajuhendamist, tugispetsialisti teenust ja vajaduse korral õpet individuaalselt või alarühmas. Kui ilmneb lapse andekus, pakuvad õpetajad või teised spetsialistid talle lasteaias vajaduse korral lisajuhendamist. Tugimeetmete tulemuslikkust hinnatakse regulaarselt.

Lasteaia töötab tugiteenuste koordinaator (TUKO), kelle ülesandeks on toetada ja juhendada õpetajaid lapse esmase toe kavandamisel, nõustada vanemaid ning teha õpetajatele ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, lasteaia pakutavate lapse arengut toetavate meetmete rakendamiseks või lisauuringute tegemiseks ning põhikooli ülemineku toetamiseks.

Laste arengut toetavad Mulgi valla hariduslikud tugispetsialistid: logopeed, eripedagoog ja sotsiaalpedagoog. Tugispetsialistide töö eesmärk on toetada lapse arengut, õppimist ja heaolu, aidata märgata lapse tugevusi ning arenguvajadusi. Nad teevad koostööd õpetajate, lapsevanemate ja teiste spetsialistidega, nõustavad ning osalevad vajaduse korral lapsele sobiva toe kavandamisel ja rakendamisel.

Vajaduse korral rakendatakse lapsele tugiisiku teenust. Tugiisik toetab koostöös lapsevanema ja rühmaõpetajatega lapse osalemist õppe- ja kasvatustegevuses, aitab kaasa suhtlemis- ja toimetulekuoskuste kujunemisele ning toetab lapse iseseisvust ja arengut.

Koolieelikute rühma õpetajad koostavad koolimineva lapse kohta koolivalmiduskaardi (Lisa 5), milles kirjeldatakse lapse arengut üldoskustes ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades. Lasteaed kannab koolivalmiduskaardi Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) vastavalt kehtivale korrale.

Lapse arengu hindamine ja toetamine lähtub lapse heaolust, individuaalsusest, tugevuste märkamisest ning usalduslikust koostööst lapse, lapsevanema ja lasteaia vahel. Lapse arengut puudutav teave on konfidentsiaalne ning selle töötlemisel järgitakse isikuandmete kaitse nõudeid ja kutse-eetika põhimõtteid.

7.1 Haridusliku erivajadusega lapse toetamine

Koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel ja vanema nõusolekul rakendab lasteaed tõhustatud tuge või erituge.

Tõhustatud tuge rakendatakse lapsele, kes oma arengu eripära tõttu vajab:

- 1) vähemalt üht tugispetsialisti teenust;
- 2) spetsiifilist õppe- ja kasvatustegevuse korraldust, keskkonda, metoodikat või spetsiifilisi vahendeid ning
- 3) individuaalset lisatuge rühmas või õpet kuni 12 lapsega rühmas.

Erituge rakendatakse lapsele, kes oma arengu eripära tõttu vajab:

- 1) mitut tugispetsialisti teenust;
- 2) kohandusi mitmes käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 2 nimetatud valdkonnas ning
- 3) pidevat individuaalset lisatuge rühmas või õpet kuni kuue lapsega rühmas.

Kui lapsel ilmneb vajadus saada tuge, teavitab lasteaed sellest vanemat ja korraldab lapse pedagoogilis-psühholoogilise hindamise. Vajaduse korral tehakse koostööd teiste valdkondade spetsialistidega ja soovitatakse lisauuringuid.

Haridusliku erivajadusega lapse hindamise, testimise ja uuringute tulemused, samuti õpetajate tähelepanekud, tugispetsialistide ja koolivälise nõustamismeeskonna antud soovitusel, kohandused õppes, rakendatud tugimeetmed ja hinnang nende tulemuslikkuse kohta märgitakse lapse individuaalse arengu jälgimise kaardile. Lapse toevajaduse ilmnemise korral toimub hindamine koostöös tugispetsialistidega. Analüüsitakse, millised on põhilised arendamist vajavad valdkonnad ja milliste oskuste kujunemist neis tuleb spetsiifiliselt toetada. Oluline on lapsevanemate, rühmaõpetajate ja tugispetsialistide tihe koostöö ning lapsele õpetatud oskuste järjepidev harjutamine ja kinnistamine igapäevastes olukordades.

Vähemalt korra õppeaastas ja siis, kui koolivälise nõustamismeeskonna määratud toe rakendamise tähtaeg on lõppemas, hindab tugiteenuste koordineerija koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega soovitatud toe rakendamise mõju ning teeb direktorile ettepanekud edasiseks tegevuseks. Tõhustatud toe ja eritoe rakendamiseks on lasteaial õigus vajalikul määral ja ulatuses töödelda teise lasteaia ja koolivälise nõustamismeeskonna poolt hariduse infosüsteemi kantud andmeid koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel ning tuge saavale lapsele rakendatud tugimeetmete kohta.

Lapse toetamise protsess on kirjeldatud lasteaia tugisüsteemi teekonnakaardil (Lisa 6), mis hõlmab lapse arengu jälgimist, toevajaduse märkamist, hindamist, tugimeetmete kavandamist, rakendamist ja tulemuslikkuse hindamist. Teekonnakaart aitab korraldada koostööd lapsevanemate, õpetajate ja tugispetsialistide vahel ning tagada lapse arengule sobiva toe.

8. LAPSEVANEMATEGA TEHTAVA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Karksi-Nuia Lasteaias põhineb koostöö vanematega vastastikusel usaldusel, avatud ja lugupidaval suhtlemisel, koostööl ning ühisel vastutusel lapse arengu toetamisel. Lapsevanem on lapse esmane kasvataja ning lasteaia oluline koostööpartner lapse arengu, õppimise ja heaolu toetamisel. Vanemate teadmisi ja kogemusi oma lapse kohta väärtustatakse ning neid kaasatakse lapse arengut puudutavate otsuste tegemisse.

Koostöö eesmärk on luua lapsele järjepidev, turvaline ja arengut toetav kasvukeskkond kodu ja lasteaia ühisel panusel. Õpetajad teavitavad lapsevanemaid regulaarselt lapse arengust, õppimisest ja igapäevastest tegemistest ning vahetavad vajalikku teavet, arvestades konfidentsiaalsuse ja lapse heaolu põhimõtteid.

Lasteaed hoiab lapsevanemaid regulaarselt kursis lapse arengu, õppimise ja igapäevaste tegemistega. Suhtlus toimub igapäevaste vestluste, ELIISi, telefoni, e-kirjade, lastevanemate koosolekute, arenguvestluste ning individuaalsete kohtumiste kaudu. Lapsevanemaid toetatakse lapse arengut puudutavates küsimustes ning luuakse võimalused saada vajaduse korral nõustamist ja tuge. Vajaduse korral kaasatakse tugiteenuste koordinaator, tugispetsialistid ning teised lapse arengut toetavad koostööpartnerid. Lapse arengu toetamiseks lepatakse arenguvestluste käigus kokku ühised eesmärgid ja tegevused ning vajaduse korral kavandatakse lapse arengut toetavad meetmed ning koostatakse vajalikud tugidokumendid.

Lapsevanemaid kaasatakse lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisse ja elluviimisse, projektidesse, töörühmadesse, õppekäikudesse, traditsiooniliste ürituste korraldamisse ning lasteaia arendustegevusse. Lapsevanematel on võimalus osaleda hoolekogu töös ning anda tagasisidet küsitluste ja arutelude kaudu. Lasteaed väärtustab avatud koostööd ning toetab lapsevanemaid, jagades erinevaid infomaterjale, teavet, nõuandeid ja soovitusi lapse arengu ning heaolu toetamiseks nii lasteaias kui ka kodus.

9. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

1. Karksi-Nuia Lasteaia õppekava on arenev dokument, mida täiendatakse ja uuendatakse vastavalt muutuvatele vajadustele, laste arengust lähtuvatele eesmärkidele, riiklikele õigusaktidele ning lasteaia arengusuundadele.

2. Õppekava rakendamist ja toimivust analüüsitakse regulaarselt õpetajate ja juhtkonna koostöös. Ettepanekuid õppekava muutmiseks ja täiendamiseks võivad teha kõik lasteaia töötajad, lapsevanemad ning koostööpartnerid.

3. Õppekava uuendamisel lähtutakse:

- laste arengu ja vajaduste analüüsist;
- õppe- ja kasvatustegevuse analüüsi tulemustest;
- lapsevanemate ja töötajate tagasisidest;
- sisehindamise tulemustest;
- lasteaia arengukava eesmärkidest;
- haridusvaldkonna õigusaktide ja suundade muutumisest.

4. Õppekava muudatused arutatakse läbi pedagoogilises kollektiivis ning vajadusel kaasatakse aruteludesse kogu lasteaia meeskond ja teised huvirühmad. Õppekava täiendused kinnitab lasteaia direktor vastavalt kehtivale korrale.

5. Õppekava vaadatakse üle vähemalt kord arengukava perioodi jooksul või vajadusel sagedamini, kui muutuvad riiklikud nõuded, lasteaia eesmärgid või õppe- ja kasvatustöö korraldus.

10. ÜLDOSKUSED

Eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- 1) mänguoskused;
- 2) tunnetus- ja õpioskused;
- 3) sotsiaalsed oskused;
- 4) eneseregulatsiooni oskused.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi tegevuste kaudu, lõimides erinevaid valdkondi ja kasutades erinevaid õppeviise. Kuni kolmeaastaste laste puhul esitatakse kõik arengutulemused üldoskuste põhiselt.

Riikliku õppekava läbimisel omandatud üldoskused on aluseks põhikooli riiklikus õppekavas toodud üldpädevuste ja ennast reguleeriva õppija kujunemisele.

Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus ja loomulik õppimisviis. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, harjutab ning rakendab uusi oskusi, õpib suhtlema ja koostööd tegema ning sobival viisil enda tundeid ja soove väljendama. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Eeldatavad tulemused vanuseti:

Kuni 3 aastane	3–4 aastane	4–5 aastane	5–6 aastane	6–7 aastane
1) suudab väikeses grupis mängule keskenduda; 2) kasutab mängides loovalt erinevaid vahendeid; 3) jälgendab ja kordab mängudes varasemalt kogetut; 4) sooritab iseseisvalt mitu omavahel loogiliselt seotud	1) Keskendub lühiajalisele ja lihtsale mängule täiskasvanu toel. 2) Kasutab mänguasju tavapärasel moel (nt sõidutab autot, paneb nukule mütsi pähe). 3) Matkib tuttavaid olukordi (nt söögi tegemine, magama panek)	1) Keskendub iseseisvalt lühiajalisele ja lihtsale mängule. 2) Kasutab mängus õpetaja antud või olemasolevaid vahendeid ning jälgendab lihtsaid tegevusi. 3) Rakendab mängudes fantaasiaelemente, sidudes isiklikke kogemusi.	1) Keskendub pikemaajaliselt enda valitud mängule. 2) Kasutab mängus vahendeid iseseisvalt, asendades neid vajadusel muu sobivaga. 3) Rakendab mängudes erinevatest allikatest saadud	1) Suudab mängule keskenduda. 2) Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid. 3) Rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi. 4) Näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust.

mängulist toimingut; 5) kutsub kaaslast oma mänguga liituma ja ühineb teiste algatatud mänguga; 6) suhtub kaaslaste mängu heatahtlikult; 7) suudab järgida lihtsamaid mängureegleid.	oma kogemustest lähtuvalt. 4) Soovib teiste algatatud mängus osaleda, võib vajada julgustust ja tuge. 5) Algatab lihtsaid mängu (nt autosõit). 6) Mängib lihtsat rollimängu täiskasvanu toel. 7) Mängib mängu ja püüab teha koostööd eakaaslastega (paaris, väikeses grupis) täiskasvanu toel. 8) Osaleb reeglitega mängus koos täiskasvanuga (nt peitus) ja suudab oodata oma korda. 9) Tunneb rõõmu koosmängust täiskasvanu toel.	4) Algatab lihtsamaid mängu (nt „teeme kooki”). 5) Algatab lihtsama sisuga lühiajalisi mängu. 6) Võtab mängudes lihtsamaid rolle, kasutades matkimisel liikumist, kõne ja hääletooni. 7) Algatab mängu, leiab mängukaaslased ja püüab nendega arvestada. 8) Järgib tuttava mängu reegleid koos kaaslastega, vajadusel täiskasvanu abiga. 9) Õpib oma tundeid võidu ja kaotuse korral väljendama, võib selleks vajada täiskasvanu tuge.	kogemusi, teadmisi ja muljeid. 4) Algatab mängu ja toob neisse uusi ideid. 5) Mängib üksi ja koos kaaslastega ning muudab mängu kulgu. 6) Omandab mängudes rollidele iseloomuliku käitumise, tuginedes oma kogemusele. 7) Suudab mängudes ülesandeid ja rolle jaotada ning kokkuleppeid sõlmida. 8) Järgib mängureeglite täitmist enda ja teiste poolt. 9) Väljendab oma tundeid võidu ja kaotuse korral ning mõistab, et mängus on võimalik veel proovida.	5) Algatab mängu ja arendab mängude sisu. 6) Täidab mängudes erinevaid rolle. 7) Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele. 8) Järgib mängu reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada. 9) Tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.
---	--	---	--	---

Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsed oskused on oskused teistega suhelda, tajuda iseennast ja kaaslasti, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda koostoiemist võimaldavatest eetilistest tõekspidamistest.

Eeldatavad tulemused vanuseti:

Kuni 3 aastane	3–4 aastane	4–5 aastane	5–6 aastane	6–7 aastane
----------------	-------------	-------------	-------------	-------------

1) oskab ennast ja teisi väliste tunnuste kaudu kirjeldada; 2) on huvitatud mängukaaslastest ja püüab nendega arvestada; 3) osaleb täiskasvanuga ühistegevustes; 4) saab aru lihtsamatest rühma kokkulepetest; loob sõprussuhteid lastega, kellega on tihti koos; 5) jagab mõnikord asju ka teistega; 6) algatab teiste laste ja täiskasvanutega suhtlust; 7) oskab väljendada oma vajadusi ja soove.	1) Suhtleb eakaaslastega ja tuttavate täiskasvanutega. 2) Märkab täiskasvanu suunamisel teise lapse tundeid, reageerib lihtsatele emotsioonidele (rõõm, kurbus). 3) Jagab mänguasju täiskasvanu julgustusel. 4) Mõistab lihtsate olukordade sobivust täiskasvanu abil. 5) Järgib lihtsaid kokkuleppeid ja õpib viisakusreegleid täiskasvanu juhendamisel. 6) Märkab, et inimesed võivad välja näha erinevad (nt nahavärv, kasv). 7) Avaldab eelistust kahe valiku vahel. 8) Proovib uut tegevust täiskasvanu toel.	1) Alustab vestlust, osaleb mängudes ja räägib oma mõtetest. 2) Märkab teiste tundeid, püüab lohutada või aidata. 3) Teeb koostööd väikeses grupis, lihtsates olukordades pakub ja küsib abi. 4) Tunneb ära sobimatu käitumise, kui sellele viidatakse ning leiab täiskasvanu suunamisel sobiva käitumisviisi. 5) Tuletab meelde ja püüab järgida rühma kokkuleppeid ning lihtsamaid viisakusreegleid, vajadusel täiskasvanu toel. 6) Teab, et inimestel võivad olla erinevad vajadused (sh toevajadused) ja kombel. 7) Pakub ideid tegevuste osas. 8) Tegutseb muutunud olukorras täiskasvanu juhiste toel.	1) Vestleb vabalt, loob ja hoiab sõprussuhteid. 2) Arvestab teiste tunnetega grupitegevustes. 3) Töötab grupis ühise eesmärgi nimel, abistab vajadusel kaaslast. 4) Teeb ise valikuid käitumisviiside vahel ja õpib neid tagajärgedega seostama. 5) Järgib rühma reegleid ja üldtunnustatud viisakusreegleid. 6) Räägib erinevustest avatud ja mõistval viisil. 7) Arutab valikuid ja otsustab koos kaaslastega. 8) Püüab uudsetes olukordades ise hakkama saada, vajadusel küsides täiskasvanu abi.	1) Tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda. 2) Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses. 3) Oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi. 4) Teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi. 5) Järgib kokkulepitut reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme. 6) Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad. 7) Osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides. 8) Suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.
--	---	---	---	--

Eneseregulatsiooni oskused

Eneseregulatsiooni oskused on oskused, mis võimaldavad suunata oma tähelepanu, kasutada töömälu, pidurdada hetkeimpulsse ning kavandada oma käitumist vastavalt olukorrale. Eneseregulatsiooni oskused võimaldavad lapsel olukordadele paindlikult reageerida, erinevaid seoseid märgata ja lahendusi leida.

Eeldatavad tulemused vanuseti:

Kuni 3 aastane	3–4 aastane	4–5 aastane	5–6 aastane	6–7 aastane
1) tuleb toime vanematest eemalolekuga; 2) tuleb toime ühelt tegevuselt teisele üleminekuga; 3) suudab lühikest aega soovitud edasi lükata ja oma käitumist pidurdada; 4) suudab täiskasvanu toel tulla toime tugevate tunnetega; 5) saab suures osas hakkama igapäevase eneseteenindamisega; 6) paneb pärast tegevusi täiskasvanu juhendamisel asjad oma kohale.	1) Väljendab oma emotsioone füüsiliselt (nt nutt, kallistamine). 2) Osaleb täiskasvanu toel mängudes ja igapäevategevustes. 3) Järgib lihtsamaid juhiseid täiskasvanu suunamisel ja keskendub lühiajaliselt alustatud tegevusele. 4) Saab aru lihtsamatest käitumisreeglitest ning püüab neid täiskasvanu toel igapäevategevustes järgida. 5) Osaleb täiskasvanu suunamisel rahunemist soodustavates tegevustes. 6) Saab hakkama lihtsamate eneseteenindamise toimingutega (riietumine, söömine, tualeti kasutamine) ja	1) Kirjeldab lihtsamaid emotsioone täiskasvanu toel (nt olen rõõmus, olen kurb). 2) Algatab mõningaid mängude ja tegevusi täiskasvanu suunamisel. 3) Lahendab ülesandeid ja teeb koostööd kaastlastega, vajades täiskasvanu juhendamist. 4) Oskab tuttavas keskkonnas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte. 5) Õpib täiskasvanu toel vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi. 6) On omandanud esimesed eneseteenindamise ja tööharjumused, võib vajada täiskasvanu tuge.	1) Suudab emotsioone kirjeldada – mis teeb kurvaks või õnnelikuks – ja õpib mõistma ka keerukamaid tundeid (nt uhkus, häbi jm). 2) Kavandab mängude ja igapäevategevusi ning viib alustatu enamasti lõpuni, kuid võib vajada täiskasvanu abi. 3) Tegutseb iseseisvalt ja grupis eesmärgipäraselt, suutes keskenduda ja pingutada ülesannete täitmisel, vajadusel täiskasvanu toel. 4) Oskab avalikus ruumis (nt teater, kontsert, liiklus) sobivalt käituda ja lähtuda kokkulepitut reeglitest. 5) Oskab vajadusel iseseisvalt kasutada lihtsamaid vaimset tasakaalu	1) Suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada. 2) Kavandab, algatab ja korraldab mängude ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni. 3) Suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda. 4) Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele. 5) Oskab vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi. 6) Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esimesed tööharjumused.

	töõharjumustega (lehtede riisumine, mänguasjade koristamine).		ja rahunemist soodustavaid tegevusi. 6) Saab hakkama eneseteenindamisega ja on omandanud enesekohased töõharjumused (isiklike asjade hoidmine, vahendite heaperemehelik kasutamine).	
--	---	--	---	--

Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel. Õpioskus on lapse suutlikkus oma tunnetusprotsesse õppimise eesmärgil kasutada – hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada.

Eeldatavad tulemused vanuseti:

Kuni 3 aastane	3–4 aastane	4–5 aastane	5–6 aastane	6–7 aastane
1) tunneb huvi maailma vastu ja uurib seda erinevate meeltega; 2) suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda vastavalt oma arengutasemele; 3) mõistab lihtsamat kõnet; 4) valdab eneseväljenduseks vajalikku sõnavara; 5) väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses;	1) Suudab lühiajaliselt (5–10 min) keskenduda huvipakkuvale tegevusele, vajades täiskasvanu juhendamist. 2) Saab aru lihtsatest ja tuttavatest lausetest ning reageerib kuuldule enamasti konkreetse tegevusega, täiskasvanu juhendamisel.	1) Suudab huvipakkuvatele tegevustele keskenduda mõnda aega (10–15 min) ning suudab alustada ja lõpetada tegevuse, vajadusel täiskasvanu toel. 2) Täidab täiskasvanu poolt antud ülesande, vastates lihtsatele küsimustele. 3) Täidab kaheosalist juhust, kui tegevused on tuttavad ja lihtsad (nt „Palun pane	1) Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda (15–20 min), viib alustatud tegevuse lõpule. 2) Reageerib sobivalt täiskasvanu juhistele ja osaleb lühikeses arutelus. 3) Täidab iseseisvalt lihtsamat kahe-kolmeosalist juhust, kui tegevused on seotud igapäevatoimingutega (nt „Palun pane riided selga,	1) Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda. 2) Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi. 3) Suudab täita kahe-kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust. 4) Esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada.

6) suudab keskenduda lühikeste lugude jälgimisele; 7) oskab leida võrdluse alusel objektides ühiseid ja erinevaid tunnuseid; 8) oskab objekte ühe tunnuse alusel rühmitada; 9) suudab järgida lihtsat juhust; 10) oskab detailidest lihtsa terviku kokku panna.	3) Järgib täiskasvanu toel üheosalist juhust (nt „Palun pese käed”). 4) Väljendab täiskasvanu abil oma mõtteid lihtsate lausetega ja esitab küsimusi. 5) Rühmitab täiskasvanu toel esemeid ühe selge ja nähtava tunnuse järgi (nt kõik punased klotsid). 6) Kirjeldab täiskasvanu suunamisel üksteisele järgnevaid tegevusi, mis on seotud isikliku kogemusega (nt „vihma sadas, ei saanud õue minna”). 7) Tegutseb, uurib, katsetab enamasti kogemuspõhiselt ja matkides, vajades täiskasvanu tuge. 8) Valib vahendeid ja lahendab probleeme enamasti katse-eksituse abil (nt proovib mitut erinevat eset, kuni üks sobib).	riided selga ja pese käed“), vajadusel täiskasvanu toel. 4) Väljendab oma mõtteid, kasutades lihtsamaid põhjendusi (nt „sest mulle ei meeldi”) ja küsimusi (nt „kuidas see töötab?”) ning arutleb igapäevaste teemade üle, vajadusel täiskasvanu suunamisel. 5) Rühmitab esemeid kahe erineva nähtava tunnuse alusel (nt kollased suured pallid). 6) Eristab hulkade suurust ja proovib loendada või järjestada ning kirjeldab lihtsaid põhjus-tagajärg seoseid igapäevastes olukordades (nt „kuna sa jooksid, siis kukkusid”). 7) Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi – lahendab lihtsamaid praktilisi probleeme (nt „eelmine kord see vahend sobis, proovin uuesti“), kuid võib vajada täiskasvanu suunamist. 8) Valib vahendeid ja osaleb lihtsates praktilistes probleemilahendustes, kus saab proovida erinevaid	siis jalanõud jalga ja lõpuks mine mänguplatsile“). 4) Esitab küsimusi, avaldab arvamust (nt „Ma arvan, et...“) ja arutleb lihtsate probleemide üle (nt mida teha, kui keegi on kurb). 5) Oskab rühmitada esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste ning ühe ja sama eseme mitme erineva tunnuse järgi (nt pall on ümmargune, punane ja mängimiseks). 6) Suudab iseseisvalt loendada, võrrelda hulki ja oskab kirjeldada sündmuses ning nähtuses põhjus-tagajärg seoseid. 7) Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides ja oskab põhjendada oma valikuid ja otsuseid lühidalt (nt „ma tegin nii, sest eelmine kord see töötas“). 8) Valib tuttavate ülesannete puhul sobivaid vahendeid ja võtteid ning lahendab probleeme, tuginedes varasemale kogemusele.	5) Oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada. 6) Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna. 7) Kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades. 8) Kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.
--	--	---	---	---

		vahendeid (nt ehitusklotsid, loovmaterjalid).		
--	--	--	--	--

11. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, PÕHIMÕTTED JA EELDATAVAD OSKUSED

Valdkond Mina ja keskkond

Eesmärk:

Laps õpib tundma iseennast, oma lähiümbrust ning ümbritsevat loodus- ja kultuurikeskkonda. Laps kujundab hooliva ja vastutustundliku suhtumise iseendasse, teistesse inimestesse ja keskkonda ning õpib tegema teadlikke ja turvalisi valikuid.

Mina ja keskkond valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on järgmised:

- 1) toetada last iseenda ja ümbritseva maailma tundma õppimisel ja mõistmisel;
- 2) suunata last ümbritsevat maailma mängu ja igapäevatoimingute kaudu märkama, uurima ja kogema;
- 3) suunata last küsimusi esitama, probleeme püstitama, teemakohaselt arutlema, vastuseid leidma ning märgatust ja kogetust järeltõlgima tegema;
- 4) suunata last keskkonda hoidvalt ja turvaliselt käituma ning materjale ja vahendeid säästlikult kasutama
- 5) suunata last keskkonda, enda ja kaaslaste kultuuri ja traditsioone ning tervist väärtustama;
- 6) suunata last märkama ja mõistma sotsiaalse keskkonna, loodus-, tehis ning digikeskkonna erinevusi.

Eeldatavad tulemused vanuseti:

Alavaldkond	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Mina	Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo (poiss, tüdruk) ning	Kirjeldab enda välimust ja ennast lihtsate omaduste kaudu (nt kiire, rõõmus, meeldib joonistada).	Kirjeldab oma iseloomu ja huve detailsemalt, oskab võrrelda end sõpradega.	Oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid.

	nimetab täiskasvanu abiga oma lemmiktegevuse.			
Kehaosad ja privaatsus	Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele ning nimetab nende kehaosade peamist otstarvet (nt kõrvadega kuulatakse).	Tunneb oma kehaosi, teab nende lihtsamaid ülesandeid ning mõistab, et mõned kehaosad on privaatseid ja kuuluvad ainult talle.	Kirjeldab kehaosi (sh erinevaid organeid) ja nende ülesandeid, kirjeldab poiste ja tüdrukute erinevusi, teab, millised kehaosad on privaatseid, ning oskab seista oma isiklike piiride eest.	Oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatseid kehaosad teistest.
Kodu, pere, peretraditsioonid	Räägib, kellega ta koos elab ja oskab kirjeldada pereliikmeid.	Kirjeldab, mida talle meeldib oma perega teha, toob näiteid kodust (nt kortermaja, eramaja) ja kommetest.	Kirjeldab oma pere kombeid, erinevaid ruume kodus ja nende otstarvet.	Oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.
Ametid	Nimetab igapäevaelust tuttavamaid ameteid (nt õpetaja, arst).	Nimetab mõningaid ameteid ja oskab kirjeldada, mida nad teevad.	Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid ja räägib, kelleks tahab suurena saada.	Oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid.
Eesti sümbolid ja kultuuritraditsioonid	Teab, et elab Eestis, kus räägitakse eesti keelt, tunneb ära Eesti lipu, rahvuslinnu ja -lille ning nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.	Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi) ja nimetab mõnda rahvuspüha/-tava (nt mardipäev, laulu- või tantsupidu).	Teab Eesti Vabariigi presidendi nime ja nimetab mõningaid tuntud Eesti kultuuritegelasi ning kirjeldab tuntumaid rahvakombeid.	Oskab nimetada Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi.
Erinevuste mõistmine	Märkab, et teised lapsed võivad käituda või välja näha erinevalt.	Toob võrdluses välja inimeste erinevusi (keel, toit, riietus) ja vajadusi.	Oskab selgitada inimeste erinevusi (nt kuidas inimesed erinevad keele, toidu või riietuse poolest) ja märgata vajadusi ning kultuuritraditsioone.	Saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid.

Turvalisus, abi kutsumine	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt nuga, käärid) ja räägib täiskasvanule, kui kardab või on saanud haiget.	Nimetab ohtlikke esemeid ja tegevusi (nt terariistad, mängimine ohtlikes kohtades) ja teab, et abi saamiseks tuleb pöörduda usaldusväärse täiskasvanu poole (nt politseinik, õpetaja), nimetab hädaabinumbrit 112.	Teab, kuidas turvaliselt käituda (nt ohtude ennetamine ja märkamine) ja kirjeldab, millal tuleb helistada hädaabinumbril ning millist infot helistades edastada.	Oskab ebameeldivates või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda.
Tervis ja keskkond	Teab, et värske õhk, liikumine ja tervislik toit on kasulikud ja oskab neid oma enesetundega seostada.	Nimetab tervist toetavaid tegevusi keskkonnas (nt värskes õhus viibimine, puhtas vees ujumine).	Teab, milline keskkond, tegevus või käitumine aitab tervist hoida ja milline kahjustab.	Oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida.
Hammaste tervis	Teab, et hambaid peab pesema ja nimetab hammaste hooldamise vahendeid.	Nimetab hammaste jaoks kasulikke ja kahjulikke toiduaineid ning oskab selgitada, miks ja kuidas tuleb hambaid pesta.	Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	Oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist.
Isiklik hügieen	Teeb hügieenitoiminguid (nt käte pesu, nuuskamine) täiskasvanu suunamisel ja vajadusel abiga.	Teab vajalikke hügieenitoiminguid ning teeb neid iseseisvalt täiskasvanu meeldetuletusel.	Selgitab hügieenitoimingute vajalikkust ja järgib igapäevaseid hügieeniharjumusi iseseisvalt.	Oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid.
Inimese mõju keskkonnale:	Hoiab täiskasvanu juhendamisel lihtsate	Teab, miks on vaja loodust hoida ja osaleb	Selgitab, millised tema teod võivad mõjutada keskkonda ja	Märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning

loodushoid, säästev areng	tegevuste kaudu keskkonda (nt sorteerib prügi).	keskkonnasäästlikes tegevustes.	miks on oluline loodust hoida ning mis juhtub, kui seda mitte teha.	käitub keskkonda säästvalt.
Kodukoha eripära ja loodus	Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha loodust ja tunneb jalutuskäigul ära tuttavaid kohti.	Nimetab konkreetseid looduselemente oma kodukohas (nt meie kodu lähedal on järv, seal on suured puud).	Tunneb ja nimetab kodukoha loodusobjekte (nt Emajõgi, Munamägi), loomi, taimi ja mõisteid (nt linn, küla, mets, park, meri).	Tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust.
Looduse sõltuvus ajatsüklitest	Nimetab täiskasvanu juhendamisel ööpäeva osasid (hommik, lõuna, õhtu, öö) ja kirjeldab nendega seotud tegevusi ning tutvub erinevate aastaaegade.	Eristab ja nimetab ööpäeva osasid ja aastaaegu, seostab neid mõne tüüpilise loodusnähtuse ja tegevusega (nt sügisel lehed langevad ja me riisume lehti).	Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, aastaring.	Oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites.
Loodusnähtused	Nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (nt sajab vihma, tuul puhub) ja mõningaid aastaajale omaseid tunnuseid täiskasvanu suunamisel.	Kirjeldab täiskasvanu toel aastaaegu seoses ilmastiku- ja loodusnähtustega.	Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi ning oskab neid seostada aastaaegade.	Oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaaegadest.
Ohud seoses keskkonnaga	Arutleb täiskasvanu juhendamisel ohtlike olukordade üle looduskeskkonnas (nt ohud metsas, veekogudel).	Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud nii loodus- kui tehiskeskkonnas (nt ujumine täiskasvanu järelevalveta, rattasõit kiivrita).	Oskab nimetada, mida tuleb teha ohutuse tagamiseks erinevates keskkondades.	Oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega.

Liiklus	Nimetab liiklusvahendeid ja tunneb ära tuttavaid liiklusmärke (nt valgusfoor, ülekäigurada) ning selgitab täiskasvanu abiga nende tähendust.	Arutleb ohtude ja ohtlike olukordade üle tänaval ning teab mõningaid liiklusreegleid (nt sõiduteed ületades tuleb peatuda, vaadata, veenduda).	Selgitab käitumisreegleid tänaval ja teab, et liikluses tuleb olla tähelepanelik ja ettevaatlik ning käitub ohutult erinevates liiklusolukordades.	Oskab liikluses ohutult käituda.
Tervislik toitumine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks juur- ja puuviljad on kasulikud.	Nimetab, mis on tervisele kasulikud ja kahjulikud söögid ja joogid (sh vee tähtsus).	Teab ja oskab selgitada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.	Oskab kirjeldada, mida tähendab tervislik ja mitmekesine toitumine.
Tervise väärtustamine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks on uni ja liikumine vajalik.	Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, uni, puhkus).	Teab ja selgitab, miks uni, puhkus ja liikumine mõjutavad tervist.	Oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel.
Kiusamisvaba käitumine	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, miks löömine, narrimine või halvasti ütlemine ei ole lubatud.	Mõistab täiskasvanu toel, et teiste inimeste suhtes tuleb olla salliv ja tunneb ära kiusamiskäitumise.	Teab, et vägivald ja kiusamine on vale, ning oskab ennetada, märgata ja vajadusel abistada.	Oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine.
Raha	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, mis on raha ja milleks seda kasutatakse.	Teab, et täiskasvanud käivad tööle raha teenimiseks ja arutleb, et raha eest saab osta vajalikke asju (nt toit, riided) ning õpib mängudes raha kasutamist.	Selgitab raha kasutamise otstarvet – et see on mõeldud asjade ostmiseks, teenuste eest tasumiseks ja mõistab raha väärtust (nt seda peab koguma või säästma).	Oskab selgitada raha otstarvet.
Digiturvalisus	Nimetab täiskasvanu juhendamisel kodus ja	Arutleb täiskasvanu suunamisel digikäitumise	Teab, kuidas digitehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada (nt	Teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja

	lasteaia kasutatavaid digiseadmeid (nt arvuti, telefon) ja teab mõningaid ohtusid nende kasutamisel.	reeglite üle (nt piiratud aeg ekraani vaatamiseks, võõrastele ei ütle oma nime).	õppimiseks, joonistamiseks), nimetab mõningaid ohte digikeskkonnas (nt isikliku info jagamine, tundmatute linkide avamine).	eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas.
Digivahendite kasutamine	Kasutab koos täiskasvanuga lihtsamaid robotikaseadmeid ning oskab neid hoida.	Kasutab täiskasvanu juhendamisel digivahendeid, täidab lihtsaid ülesandeid (nt foto tegemine, äpi avamine) ja suudab programmeerida lihtsamaid robotikaseadmeid.	Oskab digivahendeid, sh robotikaseadmeid, kasutada konkreetse eesmärgiga, iseseisvalt, paaris või väikerühmas järgides kokkulepitut reegleid.	Oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehelikult ja loovalt kasutada ning juhib lihtsamaid robotikaseadmeid.

Valdkond Keel ja kõne

Eesmärk:

Laps kujundab eakohase suulise väljendusoskuse, kuulamisoskuse ja suhtlemisjulguse ning kasutab keelt oma mõtete, tunnete ja kogemuste väljendamiseks. Laps tunneb huvi raamatute, lugude ja kirjaliku keele vastu ning kujundab valmisolekut lugema ja kirjutama õppimiseks.

Keel ja kõne valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on järgmised:

- 1) luua lapsele võimalused keelt kuulata ja aktiivselt kasutada õppe- ja kasvatustegevustes ja igapäevatoimingutes, arvestades lapse keeleoskuse taset ja vanust;
- 2) luua lapsele võimalusi eesti, oma emakeele ja teiste keelte ning kultuuridega tutvumiseks;
- 3) pöörata tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele kasutades miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi, liikumist ja näitlikke vahendeid;
- 4) suunata last õpitut kordama erinevates kontekstides, olukordades ja suhtlussituatsioonides, sealhulgas väljaspool lastehoidu ja lasteaeda;

- 5) õpetada last suhtlemisel keelevahendeid kasutama;
- 6) suunata last ettelugemise, raamatu illustatsioonide vaatamise, jutustamise, dramatiseerimise, joonistamise, oma raamatute koostamise kaudu kirjandust mõistma ja hindama;
- 7) toetada lapse lugemishuvi ja lugemis- ning kirjutamisvalmiduse kujunemist žanriliselt mitmekesiste ja pildirikaste raamatute ettelugemise ning õppe- ja mänguvahendite, sealhulgas meediumide ja digivahendite kasutamise kaudu;
- 8) toetada lapse huvi ja väärtushinnangute kujunemist suulise ja kirjaliku kultuuripärandi kaudu.
- 9) Lapse puhul, kelle kodune keel ei ole eesti keel, toetatakse eesti keele omandamist igapäevastes suhtlusolukordades, mängus, rutiintegevustes ning lõimitud õppe- ja kasvatustegevustes. Vajadusel kavandatakse lapsele eraldi eesti keele arengut toetavad tegevused, kasutades näitlikustamist, kordust, žeste, pilte, liikumist, laule ja mängulisi suhtlussituatsioone.

Eeldatavad tulemused vanuseti:

Alavaldkond	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Kirjalik kõne	Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas, nimetab üksikuid tähti ja tunneb kirja pildis ära oma nime.	Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära ja nimetab tuttavaid tähti.	Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ning loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).	Tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu.
	Matkib lugemist ja kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab üksikuid talle tuttavaid tähti ja oma nime.	Oskab kirjutada enamikke joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu.	Oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega.
Hääldamine	Hääldab õigesti enamikku emakeele häälikuid (v.a r-häälik) ja lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-nt, -lt, -mp jne).	Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja 3–4-silbilisi tuttava tähendusega sõnu.	Kordab järele ja hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.	Oskab oma kõnes ning etteöeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid.

Sõnavara	Kasutab igapäevases suhtluses tuttavaid sõnu, sh liitsõnu ja moodustab kahe- kuni kolmesõnalisi lauseid.	Laiendab oma sõnavara (vastandsõnad, omadussõnad jne) ja kasutab seda lihtsates lausetes igapäevases suhtluses.	Kasutab keerukamaid lauseid, moodustab vajaduse korral sõnu uudsete objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt nuga õuna koorimiseks – õunanuga).	Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.
Suhtlemine	Algatab ise aktiivselt suhtlust ning suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegevuses.	Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool situatsiooni, vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal ning esitab küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?).	Püsib enda või teiste algatatud teemas, vajaduse korral kohaneb teemamuutustega.	Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.
	Jutustab täiskasvanu abiga pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.	Jutustab täiskasvanu vähese abiga nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3–5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval).	Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega, kasutades sidesõnu.	Oskab jutustada pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse põhjal, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma tundeid.
	Reageerib täiskasvanu lihtsamatele juhistele.	Saab täiskasvanu abiga aru kuuldust ning oskab sellele sobivalt reageerida.	Saab aru kuuldu peamisest sisust, oskab sellele reageerida ja sobivalt vastata.	Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.
	Püüab oma mõtteid ja soove väljendada täiskasvanu suunavate küsimuste abil.	Suudab oma mõtteid väljendada lihtsate lausetega tuttavates olukordades.	Räägib oma kogemustest ja tähelepanekutest, väljendades oma mõtteid arusaadavalt.	Oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda.
	Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid (sh koondlauseid).	Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.	Kasutab kõnes põimlauseid ja lihtsamaid liitlauseid.	Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.
	Loeb täiskasvanu abiga lihtsamaid liisusalme.	Loeb peast liisusalme/luuletusi.	Teab peast mõnda eestikeelset laulu või luuletust.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

Eesti keelt teise keelena kõneleva lapse eeldatavad tulemused vanuseti:

3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Saab aru tuttavatest eestikeelsetest sõnadest.	Saab aru lihtsamatest õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust.	Saab aru õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust ning kasutab neid igapäevasuhtluses eakaaslaste ja täiskasvanutega.	Mõistab tuttavatel teemal ja igapäevasuhtluses kasutatavat eestikeelset kõnet.
Kordab järele lihtsamaid igapäevaelus kasutatavaid sõnu ja lausungeid (nt mängin palli, panen riidesse).	Kordab järele õpitud sõnu ja lausungeid ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.	Saab aru õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnade tähendusest ja väljendab end lihtsamate keeleliste konstruktsioonide abil.	Tunneb ära ja mõistab õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnu ja keelisi konstruktsioone ning kasutab neid oma kõnes.
Õpib täiskasvanu suunamisel, vajadusel viibete, žestide abil aru saama lihtsatest korraldustest, mis on igapäevategevustega seotud (nt hakkame sööma, läheme õue).	Saab aru täiskasvanu toel (viiped, žestid) ja reageerib lihtsatele korraldustele.	Mõistab eesti keelse korralduse sisu ja reageerib sellele vastavalt. Vajadusel toetatakse lapse mõistmist žesti või viiega.	Saab aru õpitud sõnavara piires korraldusest, mis on vajadusel žesti või viiega toetatud ja toimib vastavalt.
Õpib aru saama igapäevategevustega seotud küsimustest täiskasvanu toel.	Saab aru igapäevategevusega seotud küsimustest ning püüab täiskasvanu toel omandatud sõnavara piires neile vastata.	Saab aru lihtsast küsimustest ning proovib neile iseseisvalt vastata, kasutades lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone.	Saab aru lihtsast küsimusest ning vastab õpitud sõnavara ja grammatiliste konstruktsioonide piires.
Saab aru üksikutest viisakusväljenditest (tere, palun, aitäh).	Kasutab täiskasvanu suunamisel üksikuid viisakusväljendeid.	Kasutab õpitud viisakusväljendeid, vajadusel täiskasvanu meeldetuletamisel.	Kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid.
Proovib hääldada täiskasvanu abiga üksikuid lihtsamaid sõnu.	Hääldab täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu.	Kordab täiskasvanu juhendamisel võrdleva hääldamise abil ja vajadusel	Suudab korrata võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viiega toetatud

		žesti või viiepega toetatud lihtsamaid, erineva häälikupikkusega sõnu.	erineva häälikupikkusega sõnu.
Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas ja tutvub eesti tähtedega (nt klotsidel, õppemängudes, „rääkivatel seintel”).	Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära üksikuid tähti ja kirjapildis oma nime.	Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ja loeb üksikuid sõnu.	Tunneb eesti keele tähestikku, suudab kokku lugeda 1–2-silbilisi sõnu.
Matkib üksikute eestikeelsete tähtede kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab täiskasvanu toel üksikuid talle tuttavaid eestikeelseid tähti.	Kirjutab enamikku joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu, sh oma nime.	Oskab kirjutada vähemalt 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähtedega.
Õpib täiskasvanu suunamisel üksikuid lihtsamaid eestikeelseid laule ja liisusalme koos liigutustega.	Kordab täiskasvanule järgi lihtsamaid eestikeelseid laule või luuletusi.	Teab peast mõnda tuttavamat eestikeelset laulu või luuletust.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

Valdkond Matemaatika

Eesmärk:

Laps avastab matemaatilisi seoseid igapäevastes tegevustes ning kujundab teadmisi arvudest, hulkadest, mõõtmisest, kujunditest, ruumist ja ajast. Laps õpib märkama seaduspärasusi, lahendama eakohaseid probleeme ning kasutama matemaatilist mõtlemist erinevates olukordades.

Matemaatika valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on järgmised:

- 1) suunata last matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes märkama, ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama, esemeid järjestama, rühmitama ja loendama ning nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama;
- 2) suunata last ajas ja ümbritsevas keskkonnas orienteeruma ning vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks kasutama;
- 3) seostada mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunata last nende tegevuste käigus kasutama erinevaid aistinguid – kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) toetada lapse üldistamisoskuse kujunemist ja erinevate mõistete omandamist läbi objektide sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise.

Eeldatavad tulemused vanuseti:

Alavaldkond	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Hulga mõiste ja võrdlemine	Otsustab, kas ese kuulub või ei kuulu moodustatud hulka.	Rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse järgi (nt värv ja kuju).	Rühmitab ja nimetab hulga erinevaid ja ühiseid tunnuseid.	Oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust.
	Moodustab sarnaste tunnuste alusel paarid ja võrdleb neid.	Võrdleb esemete hulki ning otsustab, mida on rohkem, vähem või võrdselt.	Võrdleb hulki kasutades mõisteid ja tutvub märkidega rohkem kui ($>$),	Oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem</i> , <i>vähem</i> , <i>võrdselt</i> .

			vähem kui ($<$) ja võrdselt ($=$).	
Loendamine, numbritunde tundmine ja arvutamine	Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.	Tutvub arvude ja numbrimärkidega 10ni ja kirjutab neid näidise järgi.	Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni, tunneb ja kirjutab numbrimärke ning nimetab antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.	Oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.
	Mängib koos täiskasvanuga mängu, mis toetavad liitmisest ja lahutamisest aru saamist läbi praktilise kogemuse (nt klotsidest torni ehitamine, poemäng).	Saab aru, et pärast juurde lisamist on esemeid rohkem ja pärast äravõtmist vähem.	Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab ning võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.	Oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke $+$, $-$, $=$.
	Kuulab täiskasvanu matemaatilist jutukest, mis on illustreeritud näitlike vahenditega ja püüab sellest aru saada.	Koostab koos täiskasvanuga lihtsa matemaatilise jutu kahest hulgast.	Koostab lühikese matemaatilise jutukese kahe hulga kohta (nt „Mul oli 3 õuna, andsin 1 ära“).	Oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi.
Suurused ja mõõtmine, ühikud	Võrdleb kahte eset suuruse (suurem – väiksem), pikkuse (pikem – lühem), laiuse (laiem – kitsam) järgi ning kasutab lihtsamaid mõisteid.	Võrdleb ja järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi ning kasutab vastavaid mõisteid.	Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi, leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema - väiksema - sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades.	Oskab järjestada kuni viite eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).

	Tunneb igapäevaelus ära münte ja rahatähti ning kasutab neid mängudes.	Teab, et rahaga saab asju osta ja mõisteid „sent” ja „euro” ning kasutab võrdlemisel mõisteid „kergem” ja „raskem”.	Seob rahasumma kogustega, oskab lihtsamat summat kokku arvutada (nt poemäng) ning tutvub mõõtühikutega (meeter, liiter, kilogramm) ja nende kasutamisevõimalustega.	Teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.
	Tunneb mängus mõõtmise teel ära erineva pikkusega esemed (nt pikk, lühike).	Mõõdab täiskasvanu toel esemete pikkust nööri või muu vahendiga.	Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (nt pulk, samm) ja võrdleb tulemusi.	Oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nööri vms).
Geomeetrilised kujundid ja mustrid	Eristab ringi, kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid lähiümbrusest.	Nimetab ja leiab tasapinnalisi kujundeid (ring, kolmnurk, nelinurk), kirjeldab erinevate nelinurkade (ruudu ja ristküliku) sarnasusi ja erinevusi.	Tutvub ruumiliste kujunditega kera ja kuup ja märkab sarnasusi ja erinevusi tasapinnaliste kujunditega (ring, nelinurk).	Tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada.
	Jätkab õpetaja antud mustrit (nt punane-sinine-punane nupp).	Loob ja jätkab mustreid erinevate vahenditega (nt looduslikud materjalid, värvilised esemed).	Loob ja jätkab mustreid, rütme ning märkab neid ümbritsevas keskkonnas (nt põrandaplaadid on kollane-roheline-kollane-roheline, jalajäljed lumel).	Märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.
Orienteerumine ajas	Kasutab täiskasvanu toel mõisteid: <i>täna, homme, eile</i> .	Kasutab tuttavates olukordades mõisteid: <i>täna, eile, homme, praegu, enne</i> .	Teab, kasutab ja eristab mõisteid: <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .	Oskab kasutada õigesti mõisteid <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .

	Kordab täiskasvanu järgi nädalapäevade nimetusi ja leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (nt piltidel, vestluses vm).	Nimetab täiskasvanu toel ja kirjeldab erinevaid aastaagu, nädalapäevi õiges järjestuses ning tutvub kuude nimetustega.	Teab aastaegade ja nädalapäevade järjestust ning seostab kuid aastaagadega.	Oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaagu õiges järjestuses.
	Kirjeldab aastaaga, millal on tema sünnipäev (nt siis, kui lumi on maas; siis, kui puude lehed lähevad kollaseks).	Teab, millisel aastaajal on tema sünnipäev ja täiskasvanu toel nimetab oma sünnikuud.	Nimetab oma sünnipäeva ja kuud, kasutades vajadusel abivahendeid (nt sünnipäevapuu, kalender).	Oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva.
	Märgab täiskasvanu toel kella liikumist, seostab teatud tegevusi kindla kellaajaga.	Mõistab täiskasvanu toel, et kella suur seier (üleval) näitab täistundi ja tuvastab täistunni kellaaja analoogkellal.	Tuvastab kellal täistundi (analoog- ja digitaalkellal) ja nimetab seda õigesti.	Oskab määrata kellaaega täistundides.
Orienteerumine ruumis, õuealal ja paberil	Kasutab täiskasvanu toel lihtsaid ruumilisi mõisteid: peal, all, ees, taga igapäevastes mängudes ja tegevustes.	Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (nt seisan sõbra taga, olen laua ees), ning täiskasvanu toel vasakut ja paremat poolt.	Määrab eseme (nt robotika vahendi) asukohta teise eseme suhtes ruumis, õuealal (nt GPS kunst) ja paberil kasutades mõisteid all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.	Orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes- all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.

Valdkond Muusika

Eesmärk:

Laps kogeb muusikast rõõmu ning arendab oma muusikalisi võimeid laulmise, kuulamise, musitseerimise ja liikumise kaudu. Laps õpib märkama

muusika väljendusvahendeid, väljendama ennast muusika abil ning väärtustama Eesti ja Mulgimaa kultuuripärandit ning erinevaid muusikatraditsioone.

Muusika valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on järgmised:

- 1) luua lapsele võimalused tunda rõõmu laulmisest, liikumisest, muusika kuulamisest, pillimängust ja ühisest musitseerimisest;
- 2) julgustada last kasutama oma kujutlusvõimet musitseerimisel, muusikast vestlemisel ning muusikalisel liikumisel, toetada last oma mõtete ja tunnete väljendamisel läbi muusikalise tegevuse;
- 3) luua lapsele võimalused erinevate muusikaliste väljendusvormide ja pärimusliku muusika kogemiseks;
- 4) tutvustada lapsele Eesti muusikalist pärandit.

Eeldatavad tulemused vanuseti:

ALAVALDKOND	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Laulmine ja muusika kuulamine	Huvitub laululistest tegevustest (plaksutab, teeb kaasa kokkulepitud liigutusi), laulab täiskasvanuga kaasa üksikuid fraase ja laululõike.	Laulab peast lihtsamaid õpitud laule rühmaga samas tempos.	Laulab teistega koos ja samas tempos õpitud eakohaseid laule, kasutades loomulikku häält.	Oskab laulda eakohaseid laule kaaslastega ja üksi.
	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast ja reageerib muusikale emotsionaalselt (nt plaksutab, kõigutab keha).	Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud eristuvaid meeleolusid liigutuste ja liikumisega, tunneb kuulmise järgi ära õpitud laulu.	Teab muusikalisi põhimõisteid: aeglane – kiire, kõrge – madal, vali – vaikne, rõõmus – kurb ja oskab nende kaudu kuulatud muusikat iseloomustada.	Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada.
	Tunneb ära ja imiteerib looma- ja linnuhääli.	Eristab kõla järgi õpitud pille (nt kõlapulgad, tamburiin, marakas).	Eristab muusikat kuulates enamlevinud pille (nt klaver, viiul, flööti).	Eristab õpitud pille tämbri ja kõla järgi.

Pillimäng	Mängib kehapillil (plaksud, patsud) ja lihtsamatel pillidel (nt marakas, rütmimuna, kelluke) täiskasvanuga kaasa, eristades kiiret ja aeglast rütmi.	Mängib rütmipille (nt kõlapulgad, tamburiin, kuljused) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.	Mängib õpitud pillidel rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele õige hoiu ja mänguvõtetega, ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.	Oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaaslastega.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Liigub koos täiskasvanuga, reageerides muusika eristuvatele vormiosadele (jooks, kõnd, seisak).	Juhindub muusika meeleolust ja rütmist ning püüab liikumisel nendega arvestada.	Arvestab liikumisel muusika meetrumiga, muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register).	Oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule.
	Sooritab lihtsaid tantsuliigutusi (keerutus kohapeal, poolkük, kand- ja varvasastak, rõhksamm, liigutused ülakeha ja kätega) täiskasvanu ettenäitamisel.	Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (liikumised ringis, kolonnis, paarilisega keerutamine), osaleb laulumängudes.	Esitab õpitud tantse, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt hüpaksamm, liikumised paarilisega).	Oskab tantsida eakohaseid tantse üksi ja koos kaaslastega.
	Juhindub oma liikumise valikul muusika iseloomust ja täiskasvanu ettenäitamisest.	Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu.	Imiteerib ja katsetab loovaid liikumisi, kasutades erinevaid vahendeid ja arvestades muusika meeleoluga.	Oskab väljendada ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.

Valdkond Liikumine

Eesmärk:

Laps kujundab mitmekülgseid liikumisosi, kehalist võimekust ja tervislikke eluviise. Laps kogeb liikumisrõõmu, õpib tegutsema turvaliselt ning väärtustama regulaarset liikumist ja aktiivset eluviisi.

Liikumise valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on järgmised:

- 1) luua lapsele tingimused ja võimaldada aktiivset tegutsemist üksi ja rühmas, et laps tunneks rõõmu igapäevasest liikumisest erinevates keskkondades ja tingimustes;
- 2) rikastada lapse tegevusvõimalusi erinevate arendavate liikumistegevustega;
- 3) suunata lapse üld- ja peenmotoorika, põhiliikumiste ja kehaliste võimete arengut läbi erinevate liikumistegevuste, spordialade ja tantsu;
- 4) suunata last igapäevastes käelistes tegevustes ja harjutustes sooritamisel kasutama mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses domineerivat kätt;
- 5) tagada lapse liikumisosi ja kehaliste võimete arengut igapäevaste liikumistegevuste (näiteks matkade, vaba aja mängude, jalutuskäikude) ja juhendatud eakohaste liikumistegevuste kaudu.

Eeldatavad tulemused vanuseti:

3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Suudab keskenduda tuttavale ja huvipakkuvale kehalisele tegevusele täiskasvanu suunamisel.	Suudab keskenduda ja sooritada uudseid kehalisi tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Suudab lühiajaliselt pingutada ja keskenduda kehalisele tegevusele ning seda lõpule viia.	Suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele.
Tunneb liikumisel ja mängimisel mõningaid ohutusreegleid, kuid vajab täiskasvanu suunamist ja positiivset eeskuju.	Tunneb ja osaliselt järgib liikumisel ja mängimisel reegleid, kuid vajab veel juhendamist ja tuge.	Liikumistegevuses ja mängimisel järgib ohutus- ja mängureegleid, suudab juba teha arukamaid valikuid mänguks ja liikumiseks.	Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid.

Sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes ja mängudes (põhiliikumisoskused alles arenevad ja kujunevad).	Sooritab põhiliikumisi sujuvalt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi sihipäraselt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud.
Teeb tasakaalu, painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab sooritada tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab täpsemalt juhtida liigutusi ja kombineerida erinevaid liikumiselemente, sooritada kestmataid tegevusi, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.	Oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.
Suudab kõndida lühikest maad (nt 2-3m) kitsal rajal, seista ühel jalal mõned sekundid.	Suudab säilitada tasakaalu lühikest aega paigal olles ning liikuda piiratud pinnal ja liikumise ajal hoida kehaasendit (k.a kelgutamisel, suusatamisel, tõukerattaga sõitmisel vm).	Suudab seista ühel jalal ja oskab sooritada lihtsaid tasakaaluasendeid; suudab kõndida kitsal rajal enesekindlalt ja sujuvalt. Suudab hoida tasakaalu vahendil liikudes (nt kulgul, suuskadel, tõuke- või jalgrattal).	Suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel.
Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse ja ettenäitamise järgi.	Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse järgi ja püüab ise lihtsaid liigutusi või harjutusi ette näidata.	Sooritab harjutusi õpetaja selgituste järgi ja julgeb ka kaaslastele liigutusi ja harjutusi ette näidata.	Oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata.
Teeb lihtsaid liigutusi muusika järgi.	Teeb lihtsaid rütmilisi liikumisi (nt plaks-plaks-hüpe).	Tunneb ja järgib lihtsat rütmi (nt korduvad mustrid, tempovahetus), kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	Oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi.
Reageerib lihtsatele rütmidele ja liikumisjuhistele (nt muusika järgi liikuma jääda või liikuda aeglasemalt/kiiremini).	Jäljendab liikumisega erinevaid rütme, lihtsa muusika või plaksutuse saatel (nt kõnnib ühtlases tempos, kui kuuleb	Eristab aeglast ja kiiret rütmi ning kohandab oma liikumist vastavalt.	Oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.

	plaksutust) ja muudab liikumisviisi rütmimuutusel.		
Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) loovalt ja katsetades, mitte veel sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) juba sihipärasemalt (nt viskab palli soovitud suunas, suudab rõngast keerutada).	Kasutab vahendeid iseseisvalt, mitmekesisemalt ja loovalt (nt suudab visata palli sihtmärki, veeretada ja keerutada rõngast, kelgutada turvaliselt).	Oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid (näiteks pallid, linnid, rätikud, rõngad, reketid, suusad, kelgud jne).
Mängib täiskasvanu juhendamisel, lihtsaid mängu, kus on liikumist ja vähem kindlaid reegleid.	Mängib lihtsamaid liikumismänge, kus on 1–2 reeglit. Sportlike elemente (nt viskamine, hüppamine, jooksmine) rakendab mängus sihipärasemalt.	Mängib mängu, kus on rohkem reegleid ja koostööd (nt liikumis- ja sportlike elementidega mängud meeskondades).	Oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mängu.
Nimetab täiskasvanu suunamisel mõningaid igapäevaseid liikumisi (nt jooksmine, hüppamine, ronimine), eriti neid, mida ise sageli teeb.	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisi (nt rattasõit, jooksmine, tantsimine) ja lihtsamaid spordialasid, mida on näinud või ise teinud (nt jalgpall, tantsimine vm).	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi (nt jalgrattaga sõitmine, kelgutamine vm) ja mitmeid spordialasid nimepidi, eriti neid, mida on ise proovinud või mida peres harrastatakse.	Oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.

Valdkond Kunst

Eesmärk:

Laps väljendab oma mõtteid, tundeid ja kogemusi loovalt erinevate kunstiliste tegevuste kaudu. Laps katsetab erinevaid materjale ja töövõtteid, arendab loovust, kujutlusvõimet ja eneseväljendusoskust ning tunneb rõõmu loomingulisest tegevusest.

Kunsti valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on järgmised:

- 1) luua lapsele võimalused kogeda elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada end visuaalselt;
- 2) toetada lapse loovat eneseväljendust, katsetamist ja lahenduste leidmist;

- 3) luua lapsele võimalused erinevate materjalidega tutvumiseks, nende tunnetamiseks ning omaduste tundma õppimiseks ja kasutamiseks, kombineerides olemasolevaid oskusi uutega;
- 4) luua lapsele võimalused esteetilise kunsti, visuaalse kultuuri ja kultuuripärandi kogemiseks;
- 5) seostada mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud kunstiga, suunata last nende tegevuste käigus kasutama erinevaid aistinguid – kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut.

Eeldatavad tulemused vanuseti:

3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest üksikuid detaile ja objekte ning kujutab neid lihtsustatult.	Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning püüab neid omavahel seostada ja kujutada.	Leiab lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning kujutab neid vabalt ja isikupäraselt.	Oskab leida ümbritsevat vaadeldes detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil.
Kasutab lihtsaid kunstivahendeid (nt värvipliiats, pintsel, savi).	Katsetab täiskasvanu juhendamisel erinevaid kunstimaterjale ja väljendab ennast kunstitöö kaudu.	Oskab täiskasvanu juhendamisel mitmekülgeid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.	Oskab mitmekülgeid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.
Kasutab etteantud vahendeid täiskasvanu suunamisel.	Teab, kuidas erinevaid vahendeid ohutult ja sihipäraselt kasutada.	Valib sobivad vahendid ning kasutab neid ohutult ja sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt.
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööd lühidalt ja nimetab kujutatud objekte.	Jutustab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööd ja õpib väljendama oma arvamust kaaslaste kunstitööde kohta.	Kirjeldab oma töö protsessi, selgitab valikuid ning avaldab teiste tööde suhtes heatahtlikult arvamust.	Oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle.
Kaunistab eseme täiskasvanu valitud vahendite (nt šabloon, tempel vm) ja juhendamise abil.	Kavandab ja kaunistab eseme täiskasvanu suunamisel.	Kavandab, valib vahendid ja kaunistab eseme iseseisvalt.	Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.

Teeb täiskasvanu juhendamisel kaaslastega ühistööd.	Jagab töövahendeid kaaslastega ja osaleb ühises kunstitöös.	Teeb iseseisvalt tööd rühmas, järgides kaaslastega ühises kunstitöös kokkuleppeid.	Oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd.
Räägib täiskasvanu suunamisel kunstitööst.	Vaatleb kunstitöid ja jutustab teosest täiskasvanu suunamisel.	Arutleb nii enda kui ka teiste kunstitööde üle, suhtudes kaaslaste töödesse heasoovlikult.	Vaatleb kunstiteoseid ja oskab vestelda.
Kaunistab täiskasvanu abiga rühmaruumi.	Valib täiskasvanu suunamisel kaunistuse tegemiseks vahendid ja paigutab need rühmaruumi.	Oskab iseseisvalt kavandada ja valida kunstivahendid õpi- ja kasvukeskkonna kujundamiseks.	Kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel.
Tunneb ära tuttavad digiseadmed, kasutab neid koos täiskasvanuga.	Pildistab või filmib täiskasvanu juhendamisel.	Oskab kasutada digiseadmeid iseseisvalt, tehes pilti, videot või salvestades heli.	Loob digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).

11.1 Valdkondade eeloscused lastehoiurühmas

Mina ja keskkond valdkonna eeloscused

sisaldab teadmisi: iseendast ning oma kodust ja perekonnast; tervisest ja turvalisusest ning ümbritsevast loodus- ja tehiskeskkonnast. Väikelapseas on need teadmised seotud otsese kogemusega ning väljendusoskus areneb koostöös keele ja kõne oskuste arenguga.

Lapsel areneb oskus:

- reageerida oma nimele;
- tunda end ära piltidel;
- osutada küsimisel pereliikmetele ja tuttavatele inimestele;
- osutada ja/või nimetada mööbliesemeid, nõusid, riietusesemeid, mänguasju;
- teada esemete otstarvet ja kasutada neid sihipäraselt.

Looduskeskkonnas:

- eristab ja tunneb ära loomi, neile osutades või neid nimetades;
- oskab nimetada või osutada linnule, loomale, puule, lillele, pilvele, kuule, autole, majale jne.

Keele ja kõne valdkonna eeloscused

sisaldavad nii kõne mõistmist kui ka eneseväljendust ning on kõigi valdkondade ülene oskus, sest iga valdkonna oskuste juurde kuulub ka sealsete õpitud oskuste nimetamine, selgitamine, kirjeldamine jne. Enne kui laps oskab ise oma teadmisi sõnadesse panna, õpib ta nendele osutama ehk areneb passiivne sõnavara.

Üldoskuste all tunnetus- ja õpisokustes on välja toodud eesmärgid 3) mõistab lihtsamat kõnet; 4) valdab eneseväljenduseks vajalikku sõnavara ja 5) väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses.

Laps õpib:

- mõistma lihtsaid korraldusi: „Too pall!“
- tundma ära oma nime ja reageerima kutsumisele
- ütlema sõnu ja lihtsamaid lauseid
- kasutama lihtsustatud sõnu
- näitama kehaosi enda või nuku pealt
- viipamise ja osutamise abil suhtlema
- sõnu lauseteks ühendama
- kasutama asesõnu („mina“, „sina“) ja omastavat käänat („issi auto“)
- kasutama tegusõnu ja lihtsaid omadussõnu („jookseb“, „punane“).

Matemaatika valdkonna eeloscused

sisaldavad oskusi märgata erinevusi ja sarnasusi suuruses, kujus ja värvuses. Näiteks tunnetus- ja õpioskuste eesmärgid 7) leiab võrdluse alusel objektides ühiseid ja erinevaid tunnuseid ning 8) rühmitab objekte ühe tunnuse alusel on otseselt seotud matemaatika valdkonnaga.

Laps õpib:

- eristama erinevaid suurusi (nt suur pall vs väike pall)
- aru saama lihtsatest põhjus-tagajärg seostest (nt kui panen klotsi torusse, kukub see alla)
- sobitama esemeid avadesse (nt kujundikast)
- jälgendama loendamist täiskasvanu eeskujul
- mõistma loendamise ideed (võib küll eksida järjekorras)
- märkama erinevusi (nt „üks sokk kadunud” → tajub puuduvat eset)
- rühmitama esemeid värvi, suuruse või kuju järgi
- mõisteid nagu *rohkem, vähem, samapalju*
- eristama lihtsaid kujundeid: ring, ruut
- aru saama lihtsamatest kohamõistetest nagu sees, all, peal.

Kunsti valdkonna eeloscused

sisaldavad tutvumist erinevate vahenditega, näiteks pliiatsid, kriidid, näpuvärvid, pintsliid, guaššid, plastiliin või muud voolimismassid ning nende sihtotstarbelise kasutamisega. Väikelapseas ei ole oluline lõpptulemus, vaid protsess, katsetamine, erinevate materjalide kogemine ja eneseväljenduse rõõm.

Laps õpib:

- hoidma käes värvipliiatsit või kriiti
- kritseldama spontaanselt (joon ei pruugi veel midagi tähendada)
- nautima värvide kasutamist (näpuvärvid, pintsliiga värvi kandmist paberile)
- julgelt kasutama paberipinda joonistades ja maalides
- aru saama, mida saab teha pliiatsi, värvide, pintsli, paberiga
- kritseldamisele nime andma
- osalema täiskasvanu juhendatud lihtsates kunstitegevustes (nt värvimine, kleepimine)
- mudima, rullima, veeretama, tükeldama plastiliini või voolimismassi.

Muusika valdkonna eeloscused

sisaldavad 1–3-aastaste laste muusikaoskuste arengut, mis toimub mängulise kuulamise, liikumise, rütmitunnetuse ja häälega katsetamise kaudu. Selles vanuses ei ole eesmärk õpetada muusikat teadlikult, vaid luua rõõmu ja huvi heli, rütmi ja muusikalise väljenduse vastu.

Laps õpib:

- tunnetema ja matkima lihtsat rütmi (plaksutab, patsutab, koputab)
- kuulama ja eristama helisid, meloodiaid
- reageerima tuttavale muusikale
- laulma ja jälgendama häälotsusi, fraase, lihtsaid sõnu
- häält kasutama ning katsetama oma hääle kõrgust, tugevust, kõla
- ennast loovalt väljendama – liigub, tantsib, mängib pilli
- katsetama erinevaid rütmipille

Liikumise valdkonna eeloscused

sisaldavad 1–3-aastaste laste liikumisoskuste arengut, mis on selles eas kiire ja märgatav. Selles vanuses kujunevad välja põhilised motoorsed oskused, mille kaudu laps õpib tundma oma keha, ruumi ja liikumise võimalusi. Liikumine ei toeta ainult kehalist arengut, vaid ka mõtlemist, kõnet ja sotsiaalseid oskusi.

Laps õpib:

- tasakaalu – seismist ja kõndimist kitsal pinnal
- koordinaatsiooni – käte ja jalgade kooskõla liikumises, palli viskamist/veeretamist ja püüdmist
- tugevust ja vastupidavust – ronimist, sihipärast kõndimist (jalutuskäigud)
- liigutuste täpsust ning käe ja silma koostööd – esemete asetamine õigele kohale

Üldmootorika osas õpib:

- kõndima ja jooksmata iseseisvalt, pöörab liikudes suunda
- ronima madalatel pindadel (diivanile, astmetele)
- ronima redelile, liumäele, mööda takistusi
- püüdma, viskama ja veeretama palli
- hüppama mõlemal jalal korraga
- tantsima ja liikuma muusika rütmis.

Peenmootorika osas õpib:

- ehitusklotsidest torni laduma
- paberit rebima ja kortsutama
- asju karpi panema ja välja võtma
- ise sööma ja jooma ning lusikast ja tassi kasutama
- pliiatsi või kriidiga joonistama
- lihtsaid lukke, purke, karpe avama ja sulgema
- riietuma (tõmbab mütsi pähe, võtab sokid jalast ära).

LISAD

Lisa 1. Arenguvestluse kokkuvõte lapsevanemaga

Lapse ees- ja perekonnanimi	
Vestluse toimumise kuupäev	
Vestlusel osalejad	

Lapse tugevad omadused, huvid, anded:

Laps vajab abi ja toetust:

Ühised kokkulepped:

Lapsevanema tagasiside vestlusele, ootused ja ettepanekud lasteaiale.

Õpetaja allkiri.....Lapsevanema allkiri.....

Lisa 2. Individuaalne arenduskava

Üldandmed lapse kohta

Lapse nimi:

Sünniaeg:

Kodune aadress:

Kodune keel:

Lasteaia nimi:

Rühma nimi ja liik:

Arengutaseme kirjeldus:

Üld- ja peenmotoorika

Eneseteenindus (oskused ja abi vajadus)

Silmaring, huvid ja motivatsioon

Mäng ja sotsiaalsed oskused

Emotsionaalne seisund ja käitumine

Suhtlemine ja kõne (mitteverbaalne ja verbaalne suhtlemine, kõne mõistmine ja kasutamine)

Tunnetustegevus (tähelepanu, taju, mälu, mõtlemine)

Individualiseerimine ja diferentseerimine (seni rakendatud tugiteenused lasteaia ning keskkonna kohandused rühmaruumis)

Kokkuvõtte ja hinnang (arengukirjelduse põhjal):

lapse arengutase on eakohane valdkondades.....; eakohasest madalam

valdkondades..... ja/või eakohasest kõrgem valdkondades

Rakendamise aeg / periood: ...-...

IAK üldeesmärk: (valdkonnad ja peamised keskkonna kohandused)

Tegevuskava:

Arenguvaldkond ja eesmärk:	Toetavad tegevused	Märkused: (nt kasutatav materjal - mäng, raamat vm)

Lapsele õpetatavad oskused (perioodi lõpus hinnatavad õpiväljundid):

MÄRKUSED (milliseid kohandusi on vaja kasvukeskkonnas – rühmas, kodus – IAK rakendamise perioodil, kokkulepped):

Koostajad:

Koostamise kuupäev:

KOKKUVÕTE:

Lisa 3. Individuaalse arengu jälgimise kaart

Nimi:
Sünniaeg:
Lasteasutus:
Rühma liik:
Kodune keel:
Lasteaias kohal käimine:
Kaardi avamise aeg:

Lapse varasem arengulugu ja rakendatud tugiteenused:

ÜLDOSKUSED:

Mänguoskused:

Tunnetus- ja õpioskused:

Sotsiaalsed oskused:

Eneseregulatsioonioskused:

VALDKONNAD (täidetakse vajadusel):

Mina ja keskkond:

Keel ja kõne:

Matemaatika:

Kunst:

Muusika:

Liikumine:

Kokkuvõte (arenguvestlusest ja kokkulepe edasiste tegevuste osas):

Tugispetsialistide hindamistulemused, soovitusel (täidetakse vajadusel):

Individualiseerimine ja diferentseerimine (toetavad tegevused/ teostajad) (täidetakse vajadusel):

Kuupäev:

Koostajad:

Lisa 4. Käitumise tugikava

Lapse üldandmed:

Nimi:

Sünniaeg:

Rühma liik:

Andmete kogumine:

Probleemi lühikirjeldus (esitatakse käitumise faktiline info neutraalse kirjeldusena):

Tegevuskava:

Eesmärk:	Tegevused:

Kokkuvõte:

Kava rakendamise periood:

Kava koostamise kuupäev:

Koostajad:

Lisa 5. Koolivalmiduskaart

1. Üldandmed lapse kohta

Nimi:

Sünniaeg (isikukood):

Lasteaed/ rühm:

Kodune keel(-ed):

Lasteasutuses käidud aeg (viimane õppeaasta):

2. LAPSE ARENGUTULEMUSED ÜLDOSKUSTES

Mänguoskused:

- 1) suudab mängule keskenduda;
- 2) kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid;
- 3) rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi;
- 4) näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust;
- 5) algatab mängu ja arendab mängu sisu;
- 6) täidab mängudes erinevaid rolle;
- 7) suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- 8) järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- 9) tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.

Tunnetus- ja õpioskused:

- 1) suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda;
- 2) saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- 3) suudab täita kahe-kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust;
- 4) esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada;
- 5) oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada;
- 6) saab aru lihtsamatest seostest, tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- 7) kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades;
- 8) kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.

Sotsiaalsed oskused:

- 1) tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda;
- 2) püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- 3) oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi;
- 4) teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi;
- 5) järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- 6) mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- 7) osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides;
- 8) suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.

Eneseregulatsioonioskused:

- 1) suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada;

- 2) kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni;
- 3) suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda;
- 4) oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 5) oskab täiskasvanu toel vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi;
- 6) saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.

3. LAPSE ARENGUTULEMUSED ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE VALDKONDADES

Mina ja keskkond

- 1) oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid;
- 2) oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatsed kehaosad teistest;
- 3) oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone;
- 4) oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid;
- 5) oskab nimetada Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi;
- 6) saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid;
- 7) oskab ebameeldivates või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda;
- 8) oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida;
- 9) oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist;
- 10) oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid;
- 11) märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt;
- 12) tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust;
- 13) oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites;
- 14) oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaajadest;
- 15) oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega;
- 16) oskab liikluses ohutult käituda;
- 17) oskab kirjeldada, tervisliku ja mitmekesine toitumise põhimõtteid ning teab, miks need on olulised tervise hoidmisel;
- 18) oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel;
- 19) oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine;
- 20) oskab selgitada raha otstarvet;
- 21) teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas;
- 22) oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehelikult ja loovalt kasutada ning juhtida lihtsamaid robotikaseadmeid.

Keel ja kõne

- 1) tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga;
- 2) saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;
- 3) oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;
- 4) oskab jutustada pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma ja teiste tegelaste tundeid;
- 5) kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;
- 6) valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;
- 7) oskab oma kõnes ning etteöeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid;
- 8) tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu;
- 9) oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega;
- 10) teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

Matemaatika

- 1) oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust;
- 2) oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid *rohkem*, *vähem*, *võrdselt*;
- 3) oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada;
- 4) oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke +, –, =;
- 5) oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi;
- 6) oskab järjestada kuni viiete esete suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm);
- 7) oskab kasutada õigesti mõisteid *eile*, *täna*, *homme*, *enne*, *praegu*, *varem-hiljem*, *noorem-vanem*;
- 8) orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes – all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal;
- 9) oskab määrata kellaaega täistundides;
- 10) oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaagu õiges järjestuses;
- 11) oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva;
- 12) teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse;
- 13) oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nööre vms);
- 14) tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada;
- 15) märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.

Kunst

- 1) oskab leida ümbritseva vaatllemisel detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil;
- 2) oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeolusid ja kujutlusvõimet;
- 3) kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt;
- 4) oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle;
- 5) oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd;

- 6) vaatleb kunstiteoseid ja oskab kogetust vestelda;
- 7) kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel;
- 8) oskab luua digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).

Muusika

- 1) oskab laulda eakohaseid laule kaaslastega ja üksi;
- 2) suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
- 3) eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- 4) oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaaslastega;
- 5) oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule;
- 6) oskab tantsida eakohaseid tantse üksi ja koos kaaslastega;
- 7) oskab väljendada ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.

Liikumine

- 1) suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele;
- 2) peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid;
- 3) sooritab põhiliikumisi pingevalt nii, et liigutused on koordineeritud;
- 4) oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi;
- 5) suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel;
- 6) oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata;
- 7) oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi;
- 8) oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;
- 9) oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid;
- 10) oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mänge;
- 11) oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.

4. LASTEAIAS RAKENDATUD TUGITEENUSED

5. KOKKUVÕTE KOOLIVALMIDUSEST

5.1 Lapse arengu tugevad küljed

5.2 Arendamist vajavad küljed

5.3 Hinnang koolivalmiduse kohta ning soovitused

Pedagoogid:

Tugispetsialistid:

Lapsevanem/-ad:

Direktor:

Lisa 6. Tugisüsteemi teekonnakaart

